

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı**

**5 YAŞ ÇOCUKLAR İÇİN KENDİNİ YÖNETME DAVRANIŞI
ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ**

**Gülcan Gül BALÇIK
(Yüksek Lisans Tezi)**

İSTANBUL – 2011

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı**

**5 YAŞ ÇOCUKLAR İÇİN KENDİNİ YÖNETME DAVRANIŞI
ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ**

**Gülcan Gül BALÇIK
(Yüksek Lisans Tezi)**

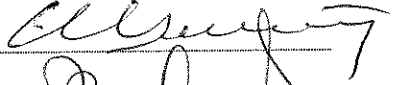
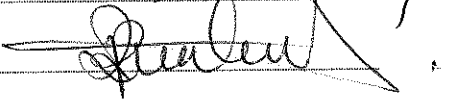

**Danışman
Prof. Dr. Yıldız GÜVEN**

İSTANBUL – 2011

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir
© 2011**

ONAY

Gülcan Gül Balçık tarafından hazırlanan “5 Yaş Çocuklar İçin Kendini Yönetme Davranışı Ölçeğinin Geliştirilmesi” konulu bu çalışma, 27 Eylül 2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
TEZ DANIŞMANI	Prof. Dr. Yıldız GÜVEN	
JÜRİ ÜYESİ	Doç. Dr. Rengin ZEMBAT	
JÜRİ ÜYESİ	Yrd. Doç. Dr. Semai TUZCUOĞLU	

ÖZGEÇMİŞ

EĞİTİMİ

2008- 2011	Marmara Üniversitesi
Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okulöncesi Öğretmenliği
2002-2006	Süleyman Demirel Üniversitesi
Lisans	Burdur Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim Öğretmenliği
1999-2001	Osmaniye Atatürk Lisesi
Lise	
1996-1999	Kırşehir Özbağ İlköğretim Okulu
İlköğretim	

İŞ DENEYİMLERİ

- 2009 Osmaniye Düziçi Zübeyde Hanım Ana Okulu Okul Öncesi Öğretmeni olarak halen devam etmekteyim.
- 2006- 2009 Mavi Yıldız Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Okulöncesi Öğretmeni
- 2004-2006 Süleyman Demirel Üniversitesi,Burdur Eğitim Fakültesi Yrd. Doç Dr. Hülya Şahin Öğrenci Asistanı

SERTİFİKA BİLGİLERİ

- Otistik Çocuklar İçin Pecs Eğitimi (Picture Exchange Comunication System, Prof.Dr.Gönül Kırcaali İftar;İstanbul,3-4 Mayıs 2008)
- Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı (Eskişehir Anadolu Üniversitesi;Yrd. Doç. Dr. Arzu ÖZEN , Yrd. Doç. Dr. Sema BATU ,Sezgin Kartal;İstanbul,28Ocak-2Şubat2008)
- GEÇDA(Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı) (Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü;Prof.Dr.Fulya Temel,Yar.Doç.Dr.Özlem Ersoy,Yar.Doç.Dr.Neslihan Avcı,Öğrt.Gör.Uzman Ayşe Turla;İstanbul,23-24 Haziran 2007)
- Gelişim testleri; Gessel Gelişim Testi, Ankara Gelişim Tarama Envanteri ve Peabody Resim –Kelime Testi (Marmara Üniversitesi;Yar.Doç.Dr. Müge Akbağ;İstanbul,11 Mart 2007)
- 9.Rehberlik Sempozyumu (Bahçeşehir Koleji;İstanbul,10 Mart 2007)
- Çocuk Oyunu;Yönetmen Olarak (Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi 23Nisan 2006)
- Maria Montessori Institute, Teaching of Reading and Writing in Montessori Method; (Cherly Ferreira;İstanbul,3 Kasım 2006)
- 1.Burdur Sempozyumu; Sunucu olarak (16-19 kasım2005)
- Süleyman Demirel Üniversitesi Üstün Başarı Belgesi (2003-2004)
- Çocuk Oyunu; Oyuncu olarak (Süleyman Demirel Üniversite Burdur Eğitim Fakültesi 10 Nisan 2004)

BİLGİSAYAR BİLGİSİ

Microsoft XP-98

İNGİLİZCE BİLGİSİ

Upper intermadiate seviyesinde

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Görev Yaptığı Kurum: Düziçi Zübeyde Hanım Anaokulu

E-Posta: gulcan_balcik@hotmail.com

ÖNSÖZ

Bu araştırmada 5 yaş grubundaki çocuklar için kendini yönetme davranışı ölçeğini geliştirmek amaçlanmıştır. Amaç doğrultusunda heyecanlı bir o kadar da zorlu bir yola çıkmış olduk bu yolda öğrencilik hayatım boyunca bana emek veren tüm hocalarıma saygılarımı sunar teşekkür ederim. Çalışmamın planlanması, hayalperest araştırmacı ruhumu ayakları yere basan gerçekçi bir araştırmacıya yönlendiren, çalışmanın uygulanması ve sonlandırılmasındaki yol göstericiliği çalışma üzerindeki titizliği ve özeni, bana göstermiş olduğu sonsuz sabır ve desteğinden ötürü tez danışmanım sayın Prof. Dr. Yıldız GÜVEN'e teşekkürlerin en büyüğünü sunarım. Jüri üyeliğini kabul eden ve yapıcı eleştirileri ile beni yönlendiren sayın Doç. Dr. Rengin ZEMBAT ve sayın Yrd. Doç. Semai TUZCUOğLU'na teşekkür ederim. Tezimin ölçek geliştirirken soruların hazırlanması sırasında yol gösteren, fikir veren sayın Yrd. Doç. Dr. Oya Ramazan'a, Öğr. Gör. Oktay TAYMAZ SARI Ve Sayın Öğr. Gör. Menekşe KARAOğLU'na teşekkür ederim. Her zaman dostluğu ve sevgisiyle yanımda hissettiğim arkadaşım tez çalışmalarım sırasında her zaman beni motive eden bilim uzmanı Duygu DİNÇER'e ve uygulama sırasında öğrencilere yaklaşımı ile okul öncesi alanda başarılarını sergileyen ve tezimin her aşamasında beni dinlemek zorunda kalan desteğini esirgemeyen arkadaşım Leyla BÜLBÜL'e çok teşekkür ederim. Yüksek lisansımın ve mesleğimin ilk yıllarında bana sağladığı tüm kolaylıklardan ve gösterdiği anlayışlardan dolayı Düziçi Zübeyde Hanım Anaokulu'nun 2009-2011 yılları arasında çalışan meslektaşlarıma teşekkür ederim.

Çalışmalarımda bana yardımcı olan çalışmam için uygun ortamı sağlayan ablalarım Gülüstan DEMİR ve Eylem İDGÜ'ye ayrıca teşekkür ederim. Yüksek lisans boyunca benimle birlikte yorulan ve beni motive etmekten hiç usanmayan kuzenim Fatma Nur BALÇIK'a çok teşekkür ederim. Tezimin istatistik çalışmalarında desteğini esirgemeyen tez çalışmalarım boyunca bana tahammül edip sabreden çalışmalarım esnasında beni motive eden hayatıma ayrı bir anlam katan özel insan, nişanlım bilim uzmanı Sacip TOKER'e sonsuz teşekkür ediyorum.

Daha adını sayamadığım yüksek lisansım ve tez çalışmam süresince bana emeği geçen herkese sonsuz teŖekkürlerimi sunarım. TeŖekkürlerin en özeli ise beni yolumda yalnız bırakmayan aileme, bana en sınırsız sabrı, her Ŗeye rağmen en büyük anlayıŖı, sonsuz inancı gösteren aileme, Bu araŖtırmayı beni bugünlere getiren, çok sevdiğim annem Elif BALÇIK ve babam İsmet BALÇIK'a ithaf ediyorum.

Gülcan Gül BALÇIK

ÖZET

Bu araştırmada, 5 yaş çocuklar için Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği'ni geliştirmek amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda çocuğun kendini yönetme davranışının; ailedeki çocuk sayısına, ailede kaçınıcı çocuk olduğuna, çocuğun bakımında anneye yardımcı birinin varlığına, anneye yardımcı olan kişiye, aile içinde yaşayan akrabaya, annenin ve babanın eğitim durumuna ve annenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına da bakılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 390 çocuk oluşturmuştur. Bu araştırmada 12 maddelik kişiisel bilgi formu kullanılmıştır.

Kendini Yönetme Davranışı ölçeği, alan yazın, araştırmacı ve uzmanların görüşleri doğrultusunda başlangıçta 53 maddeden oluşmuş, yapılan faktör analizi sonucunda 40 maddeye indirgenmiştir. Betimleyici analiz aşamasında çalışmaya katılan 390 çocuğun Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği'nden elde ettiği puanların ortalaması 72.98, standart sapması ise 16.92 dir. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin Cronbach Alfa katsayısının ,90 ($p < ,001$), Split-Halves katsayısının ,88 ($p < ,001$) olduğu görölmüştür.

Kaiser- Meyer-Olkin değerı ,50'nin üstünde olması nedeniyle çalışma grubunun büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bartlett's test sonucu ,001 düzeyinde anlamlı sonuç vermiş ve faktör analizine geçilmiştir. Faktör analizi sonucunda ölçek 7 alt boyuttan (Kendine ve Çevresine Özen Gösterme, Özbakım/Giyinme, Kendini İfade Etme, Kişiler Arası İletişim, Özbakım/Temizlik, Yetişkinden Ayrılma ve Acil Durumlarla Başedebilme, Kendini ve Eşyalarını Koruma) oluşmaktadır. Alt boyutların kendi içinde güvenilirliğini hesaplamak için Cronbach Alfa katsayısı ve test tekrar test analizleri sonucunda alt boyutların kendi içinde güvenilir olduğu ortaya çıkmıştır. Madde analizi işlemlerinde madde güvenilirlik ve geçerlik (ayırt edicilik) indekslerinin hesaplanması yapılmıştır. Bütün soruların ayırt edicilik indeksleri anlamlı çıkmıştır. Ayrıca ölçek 39 çocuğa 2 hafta ara ile iki kez uygulanarak, elde edilen verilerle test-tekrar test analizi sonucunda korelasyon değerı oldukça yüksek tespit edilmiştir ($r = .89$, $p < .01$). Yapılan analizler sonucunda Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği'nin güvenilir ve geçerli olduğu söylenebilir. Demografik bilgiler dikkate alındığında; babanın eğitim durumu yükseldikçe, aile içinde yaşayan akrabanın olmaması durumunda ve anne dışında çocuğun bakımı ile ilgilenen başka birinin

olmaması durumunda çocuğun kendini yönetme davranışını gösterme düzeyinin arttığı görülmektedir.

ABSTRACT

The purpose of the present study is to develop a Self-Management Behavior Scale (SMBS) for 5-year-old children. In accordance with this purpose, the self-management behaviors of these children are also examined whether there is a significant differences in terms of several demographic characteristics, such as the number of children in family, the order of the child participating in the study, the presence of another adult person assisting mother while taking care of child, the type of this adult person (e.g., grand father, grand mother, aunt, etc), relatives living with family, mother's and father's education level, and mother's education level. 390 children are the participants of the study. A twelve-item personal information questionnaire is implemented.

The SMBS includes 53 items in the light of literature review and expert opinions initially; after several factor analyses, the number of items is reduced to 40. For descriptive analyses, 390 children's mean and standard deviations scores stemmed from the SMBS are 72.98 and 16.92 respectively. The Cronbach Alpha and Split-Halves indices indicating the reliability of the SMBS are .90 ($p < .001$) and .88 ($p < .001$).

Since Keiser-Meyer-Olkin test yields a value higher than .50, the current data of the study is found appropriate to factor analysis. Barlestt's test is also indicated a significant result. Factor analysis is applied to the data. After the factor analysis, the scale consists of seven sub-factors, which are (a) Thoughtfulness to Self And Surroundings, (b) Self-care/Dressing, (c) Expressing Self-Thoughts, (d) Inter-Personal Communication, (e) Self-Care/Cleanliness, (f) Separation from Adult and Coping with Urgent Situations, and (g) Protect Self and Belongings. Each sub-factor are also examined for their reliability by applying Cronbach Alpha internal consistency and test-retest techniques, and the results confirm that all sub-factors are reliable. Item analysis is also applied to examine item reliability and validity (discrimination) indices. The discrimination indeces of all items are found significant. The scale is also applied to 39 children at two different occasions in a month peroid, and the correlation analysis is applied for test-retest technique. The correlation analysis yields a very high, positive, and significant result ($r = .89$, $p < .01$) indicating high reliability. After all these

analyses specific to scale development, it can be stated that the SMBS has sufficient reliability and validity. When the demographic characteristics are considered with the SMBS, the high education level of father, the absence of any relatives in family, and the absence of another adult person responsible for taking care of the child increase the children's self-management behaviors.

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ÖZGEÇMİŞ	ii
İLETİŞİM BİLGİLERİ	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ	xv
KISALTMA VE SEMBOLLER.....	xvii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaçlar.....	2
1.3. Önem.....	3
1.4. Sınırlılıklar	3
1.5. Varsayımlar.....	3
BÖLÜM II: İLGİLİ ALANYAZIN.....	4
2.1. Öz Düzenleme ve Kendini Yönetme	4
2.1.1. Öz Düzenleme (Kendini Düzenleme).....	4
2.1.2. Kendini Yönetme	8
2.1.2.1. Kendini Yönetme Stratejileri	10
2.1.2.1.1. Kendine Önuayan Verme	10
2.1.2.1.2. Kendini izleme	10
2.1.2.1.3. Kendine Yönerge Verme	11

2.1.2.1.4. Kendini Değerlendirme.....	11
2.1.2.1.5. Kendini Pekiştirme	12
2.1.2.2. Okul Öncesi Dönem Çocukların Gelişim Alanları ile Kendini Yönetme Davranışı İlişkisi ve Kendini Yönetme Davranışının Kazandırılması.....	12
2.1.2.2.1. Psikomotor Alan	13
2.1.2.2.2. Bilişsel Alan.....	13
2.1.2.2.3. Sosyal ve Duygusal Alan	15
2.1.2.2.4. Öz Bakım Becerileri	21
2.1.2.2.5. Dil Gelişimi.....	23
BÖLÜM III: YÖNTEM	25
3.1. Araştırma Modeli	25
3.2. Çalışma Grubu	25
3.3. Veri Toplama Araçları	26
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	26
3.3.2. Beş Yaş Çocuklar İçin Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği.....	26
3.3.2.1. Beş Yaş Çocuklar İçin Kendi Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği Maddelerinin Geliştirilmesi	26
3.4. Ölçme Aracının Uygulanması	27
3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	27
BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUM.....	30
4.1. Kişisel Bilgi Formuna İlişkin Bulgular.....	30
4.2. KYDÖ'nin Betimleyici İstatistik Sonuçları.....	36
4.3. KYDÖ'nin Güvenirliğine Ait Bulgular	39
4.4. KYDÖ Geçerliğine Ait Bulgular	39
4.5. Madde Analizi.....	47

4.5. Kendini Yönetme Ölçeği İle Kişisel Bilgi Formu Değişkenleri Arasında Yapılan Analizlere İlişkin Bulgular.....	50
4.5.1. Çocuğun Cinsiyetine İlişkin Bulgular.....	51
4.5.2. Ailedeki Çocuk Sayısına İlişkin Bulgular	51
4.5.3. Ailedeki Kaçınıcı Çocuk Olduğuna İlişkin Bulgular.....	52
4.5.4. Çocuğun Bakımında Anneye Yardımcı Birinin Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	53
4.5.5. Çocuğun Bakımında Anneye Yardımcı Kişiye İlişkin Bulgular	54
4.5.6. Aile İçinde Yaşayan Akrabaya İlişkin Bulgular	55
4.5.7. Annenin Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular	55
4.5.8. Babanın Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular.....	56
4.5.9. Annenin Çalışma Durumuna İlişkin Bulgular	57
4.5.10. Annenin Yaşına İlişkin Bulgular	58
4.5.11. Annenin Algıladığı Ailenin Ekonomik Düzeyine İlişkin Bulgular	59
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	60
5.1. Sonuç ve Tartışma	60
5.2.Öneriler	68
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	68
5.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	68
KAYNAKLAR	70
EKLER	77
Ek 1: Adana Valiliği İzin Belgesi	78
Ek 2: Osmaniye Valiliği İzin Belgesi	79
Ek 3: Kişisel Bilgi Formu	80
Ek 4: Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği 53 Maddelik Uygulaması	82

Ek 5: Güvenirlik ve Geçerlik Analizinden Sonra Kalan 40 Soruluk Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği	90
Ek 6: Sıralanmış Son Haliyle Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği	94
Ek-7 Ölçekten Çıkartılan Maddeler	98

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4. 1. Çocuğun Cinsiyet Değişkenine Bağlı Frekans Ve Yüzde Dağılımları	30
Tablo 4. 2. Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Bağlı Frekans Ve Yüzde Dağılımları .	31
Tablo 4. 3. Ailedeki Kaçınıcı Çocuk Olduğu Değişkenine Bağlı Frekans Ve Yüzde Dağılımları.....	31
Tablo 4. 4. Çocuğun bakımında anneye yardımcı birinin olup olmadığına dair bulguların frekans ve yüzde dağılımları.....	32
Tablo 4. 5. Çocuğun Bakımında Anneye Yardımcı Kişi Değişkenine Bağlı Frekans Ve Yüzde Dağılımı.....	32
Tablo 4. 6. Aile İçinde Yaşayan Akraba Değişkenine Bağlı Frekans ve Yüzde Dağılımı	33
Tablo 4. 7. Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Bağlı Frekans ve Yüzde Dağılımı	33
Tablo 4. 8. Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Bağlı Frekans Ve Yüzde Dağılımı....	34
Tablo 4. 9. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Bağlı Frekans Ve Yüzde Dağılımı	34
Tablo 4. 10. Annenin Yaş Değişkenine Bağlı Frekans Ve Yüzde Dağılımı	35
Tablo 4. 11. Annenin Algıladığı Ailenin Ekonomik Düzeyi Değişkenine Bağlı Frekans Ve Yüzde Dağılımı	35
Tablo 4. 12. KYDÖ Maddelerinin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri.....	36
Tablo 4. 13. KYDÖ Güvenirlik Katsayısı	39
Tablo 4. 14. KYDÖ İçin Yapılan Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett Analizi İstatistikleri	40
Tablo 4. 15. KYDÖ'ndeki Maddelerin Faktör Yükleri	41
Tablo 4. 16. Faktörlerin Öz Değerleri ve Varyansa Katkıları	45
Tablo 4. 17. KYDÖ Alt Boyutlarının İç Tutarlık Katsayıları.....	46
Tablo 4. 18. Alt Faktörlerin Test Tekrar Test Analizi İle Hesaplanan Korelasyon Katsayıları.....	47

Tablo 4. 19. KYDÖ Madde Analizi Sonuçları	48
Tablo 4. 20. KYDÖ Sonuçlarının Cinsiyetlere Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	51
Tablo 4. 21. KYDÖ Sonuçlarının Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	52
Tablo 4. 22. KYDÖ Sonuçlarının Ailedeki Çocuk Sırasına Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	53
Tablo 4. 23. KYDÖ Sonuçlarının Çocuğun Bakımında Anneye Yardımcı Birinin Olup Olmadığına Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	54
Tablo 4. 24. KYDÖ Sonuçlarının Çocuğun Bakımında Anneye Yardımcı Olan Kişiye Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	54
Tablo 4. 25. KYDÖ Sonuçlarının Aile İçinde Yaşayan Akrabaya Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları.....	55
Tablo 4. 26. KYDÖ Sonuçlarının Annenin Eğitim Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	56
Tablo 4. 27. KYDÖ Sonuçlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	57
Tablo 4. 28. KYDÖ Sonuçlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları.....	57
Tablo 4. 29. KYDÖ Sonuçlarının Annenin Yaşına Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	58
Tablo 4. 30. KYDÖ Sonuçlarının Annenin Algıladığı Ailenin Ekonomik Düzeye İlişkin Bulgulara Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	59

KISALTMA VE SEMBOLLER

AAIDD: American Association of Intellectual and Developmental Disabilities

KYD Kendini Yönetme Davranışı

KYDÖ Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem

Öz düzenleme (kendini düzenleme), hayat sorumluluğunu almada önemli bir kavramdır (Martin ve Marshall, 1995). Araştırmacılar, öz düzenleme becerisini kazanmadan başarıya ulaşmanın düşük bir oran olduğunu söylemektedir (Wehmeyer, Agran ve Hughes, 2000). Öz düzenleme, bireylerin nasıl davranacaklarıyla ilgili karar vermek, eylemlerinin uygunluğunu değerlendirmek ve gerekli olduğunda planlarını gözden geçirmek üzere çevrelerini ve bu çevreyle başa çıkmak için gerekli tepki repertuarlarını incelemelerini sağlar. Kendini yönetmede ise merkez kavram olarak ele alınır. Bireyin kendi davranışlarını yönetmesi, eğitimin en temel amaçlarından biri olarak görülmektedir (Yücesoy, 2007).

Kendini yönetme davranışının kazanımında sosyalleşmenin öneminden bahsedilebilir. İçinde yaşadığı toplum normlarına ve beklentilerine uygun davranışlar gösteren kişi, sosyal yönden gelişmiştir. Kişi kendisinin ihtiyaç ve istekleri ile toplumun istekleri arasındaki dengeyi kurabilir. Birlikte yaşadığı insanlarla yardımlaşmayı, paylaşmayı ve işbirliği içinde çalışmayı başarabilir (Çağdaş ve Seçer, 2002). Bu da sosyal uyumu beraberinde getirir. Çocuğa sınıma ve denemeler yapması için imkan verilmesi durumunda, sosyal ilişkilerinde başarı sağladığı görülmektedir. Çocuğun her ihtiyacının yetişkin tarafından karşılanmadığı durumda, çevresi ile etkileşime girme konusunda bağımsız bırakıldığında, çocuk sosyal ilişkilerinde yeterlilik duygusunun gelişimini sağlayabilecektir.

Araştırmacılar, kendini yönetme stratejilerinin çocukların yaşamları üzerinde daha fazla kontrol ve davranış yönetimi kazandırabileceğini savunmuştur. Bununla birlikte ileride bağımsızlık, yeterlilik ve kendini kabul gibi davranışların artmasını da sağlayacağını belirtmişlerdir (Agran, Blanchard, Wehmeyer ve Hughes 2001). Çocuğa bağımsızlık yolunda yeterli fırsatların sunulması, onun sağlam bir kişilik yapısına sahip olmasının yanı sıra yaşamını devam ettirmede önemli olan bazı temel alışkanlıkları kazanmasını da sağlayacaktır. Çok erken dönemden itibaren temelleri atılmaya başlanan; yemek yeme, giyinme, soyunma, temizlik, tuvalet vb. öz bakımla ilgili alışkanlıkları

kazandırmada özellikle annelere büyük görevler düşmektedir (Demiriz ve Dinçer, 2000). Bu davranışlar kazandırılırken yeterli düzeyde müdahale edilmesi sonucu, davranışların daha kolay kazandırılacağı ve kalıcı olacağı düşünülebilir.

Skinner (1953), bireyin kendini yöneten davranışları yürüttüğü ölçüde çevresel etkileşimde bulunma düzeyinin artacağını belirtmiştir. Ayrıca kendini yöneten davranışları kazanmak bireyin kişisel gelişiminin de bir parçası olacağını öne sürmüştür. Bandura (1969), kendi davranışlarını pekiştirmeyi, çocukluk döneminde kazanıldığını belirtmiştir (Akt. Agran, Blanchard , Wehmeyer & Hughes 2001).

Bireyin hayat sorumluluğunu almasının dış etkenlerden ve müdahalelerden uzak durarak karar vermesinin önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca bu davranışların gösterildiği yerlerde (iş ortamı, okul ve oyun alanları) daha fazla inceleme yapılmasının gerekliliği de ifade edilmiştir (Wehmeyer & Bolding, 2001).

Okul öncesi eğitim alanına ait alan yazın tarandığında, kendini yönetme davranışının çocuğun gelişimi ve eğitimi için önemli bir ayrıntı olduğu görülmektedir. Daha önce yapılan bir meta-analiz çalışmasında kendini yönetme ile ilgili okul öncesi dönemdeki bireylerle gerçekleştirilecek araştırmalara gereksinim olduğu söylenmiştir (Lee ve ark, 2007). Ülkemizde 5 yaş çocukları için kendini yönetme davranışını ölçen bir araca rastlanmamış olması nedeniyle, bu çalışmada, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5 yaş çocuklar için kendini yönetme davranışı ölçeğinin geliştirilmesi, uygun görülmüştür.

1.2. Amaçlar

Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 yaş grubu çocuklar için kendini yönetme davranışı ölçeğinin geliştirilmesidir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği geçerli bir ölçme aracı mıdır?
2. Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği güvenilir bir ölçme aracı mıdır?
3. Çocuğun Kendini Yönetme Davranışı; çocuğun cinsiyetine, ailedeki çocuk sayısına, ailede kaçınıcı çocuk olduğuna, çocuğun bakımında anneye yardımcı birinin varlığına, anneye yardımcı olan kişiye, aile içinde yaşayan akrabaya, annenin eğitim

durumuna, babanın eğitim durumuna, annenin çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Önem

Bu çalışmanın aşağıda belirtilen alanlarda katkı sağlayacağı düşünülmektedir;

1. Okul öncesi dönem de kendini yönetme davranışı ölçeğinin anneye ve öğretmene çocuğu daha yakından tanınmasını sağlayarak çocuğun gelişim düzeyleri hakkında bilgi vereceği,
2. Bu konuda yeni araştırmalar yapan araştırmacılara ışık tutacağı,
3. Bu konuda desteğe ihtiyaç duyan çocukların belirlenmesine ve gerekli desteğin verilmesine katkı sağlayacağı,
4. Okuldaki psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerinin yapacağı çalışmalara katkı sağlayacağı bununla birlikte okul öncesi öğretmenlerine ve annelere çocuklarda kendini yönetme davranışı kazandırma konusunda rehber olacağı düşünülerek önemli görülmüştür.

1.4. Sınırlılıklar

Yapılan araştırma Adana ve Osmaniye ili sınırları içinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 yaş grubu 390 çocuk olması ile sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Annelerin bilgi formunda ve ölçekde yer alan sorulara samimi ve doğru yanıt verdikleri varsayılmaktadır.

BÖLÜM II: İLGİLİ ALANYAZIN

Bu bölümde, kendini yönetme davranışı ile ilgili alanyazın ve alanda yapılmış araştırmalar yer almaktadır. Alanyazında konuya ilişkin kavramlar; öz düzenleme (kendini düzenleme), kendini yönetme, kendini belirleme ve uyumsal davranışlar olarak sıralanabilir. İlgili kavramlara ilişkin tanım ve açıklamalarına aşağıda yer verilmeye çalışılmıştır.

2.1. Öz Düzenleme ve Kendini Yönetme

İnsan, doğumdan ölüme kadar devam eden süreç de, seçim yapmak karar vermek, kendini geliştirmek, kendini korumak, sosyal ortamlara katılmak (selam verme, iletişimi başlatma) kısaca yaşam sorumluluğu almak gibi becerilerle hayat boyu karşı karşıya olduğunu söyleyebiliriz. Yaşam sorumluluğunu almak, genel olarak bireylerin kendi yaşantısı üzerine hakim olmak için çaba sarf etmesi ve bu çabanın ne düzeyde olduğunu tanımlayan geniş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Brown & Cohen, 1996). Örneğin, bir çocuğun soğuk ve yağmurlu bir havada dışarıya çıkarken annesinin söylemesine gerek kalmadan kalın giysilerini giymesi ve şemsiyesini yanına alması hayat sorumluluğunu alma davranışıdır (Yücesoy, 2007).

Hayat sorumluluğu alma kendi altında bazı temel özelliklere sahiptir bunlar; özerk işlevde bulunma (autonomous functioning), psikolojik güçlenme (psychological empowerment), kendini gerçekleştirme (self realization) ve kendini düzenleme (self regulation) olmak üzere dört temel özelliğe sahiptir. Biz bu özellikler arasında çalışmamızla ilgili olarak öz düzenleme (kendini düzenleme) kavramı üzerinde durarak kendini yönetme davranışı üzerinde duracağız.

2.1.1. Öz Düzenleme (Kendini Düzenleme)

Bireylerin istediği sonuçları elde etmesi için, nasıl hareket edeceğini, nasıl davranacağını değerlendirme, becerileri öz düzenleme sonucunda ortaya çıkan davranışlardır (Wehmeyer & Schalock, 2001). Bandura'ya göre öz düzenleme, kişisel standartlarımıza uyup uymadığına bağlı olarak, kendi davranışlarımızı bilişsel olarak

pekiştirme veya cezalandırma süreci. Davranış kontrolüne yönelik olan bu süreç, istenen ve istenmeyen davranışları yaratan şartların gözlenmesi, kişisel çevrenin arzulan davranışı kolaylaştıracak şekilde oluşturulması ve istenmeyen davranışı yaratma eğilimi gösteren koşullardan kaçınılması ve davranışların değerlendirilmesi ve pekiştirilmesi gibi alt süreçler yoluyla gelişir (Budak, 2006). Öz düzenleme davranışları, kendini yönetme (kendini izleme, kendini pekiştirme, kendine yönerge verme, kendini değerlendirme, kendine ön uyarın verme) stratejileri, problem çözme davranışları ve gözlemsel öğrenme stratejilerini içerir. Böylece insanlar, bağımsız ve hayat sorumluluğunu alan bireyler haline geleceğı düşünölmektedir. Ayrıca kendini yöneten, sınırları bilen ve bu becerileri doğru kullanan bireylerin kendini gerçekleştirme yolunda büyük adım attığı söylenebilir (Wehmeyer & Schalock, 2001). Deci'ye (1992) göre öz düzenleme şöyle özetlenmiştir; bireyin kendi belirlediğı zamanlarda kendi ihtiyaçları için çalışması, kendi kararlarını kendi vermesi, baskı altında kalmadan seçimler yapması, toplum içinde uyumlu hareket etmesi olarak ifade edilmektedir (Akt. Wehmeyer, 1999).

Kendini düzenleme süreci, uyum sağlayıcı tepkileri arttırmak üzere işlevde bulunur. Çocuklar kendini değerlendirme konusunda yeterli değillerdir, bunun yerine başkalarının onaylaması ve pekiştirmesine dikkat ederler. Çocuklar büyüdüklerinde, ilk olarak kendi davranışlarını pekiştirmeyi, daha sonra ölçütlerle karşılaştırmayı ve son olarak tepkilerini izlemeyi öğrenirler. Bu etkinlikler ise, öz düzenleme performansını oluşturur. Bireylerin kendileriyle ilgili yorum yapmaları için bir ölçüt olmalıdır. Bireyin performansının bir ölçütle karşılaştırılması ise, içinde bulunduğu durum ile istendik durum arasındaki farkın boyutunu ortaya koyar (Wehmeyer & ark, 2003).

Öz düzenleme çerçevesinde belirlenen davranış modelleri şöyle tespit edilmiştir:

1. Kişisel tercihleri ve ilgi alanlarının sınırlamalarının bilincindedir,
2. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder,
3. Farklı tercihler arasından ihtiyacı olanları seçer,
4. Karar verme seçenekleri sunulduğunda, sonuçları tahmin eder,
5. Gerektiğinde bir işe başlamayı ve harekete geçmeyi bilir,
6. Önceki kararlarının sonuçlarını gözden geçirir ve buna göre gelecek kararlarını düzenler,

7. Hedeflerini gerçekleştirmek için ayarlamalar yapar,
8. Davranışlarını gözden geçirir ve düzenler,
9. Hedeflere ulaşmak için uzlaşma ve ikna gibi iletişim becerilerini kullanır,
10. Eylemlerinin ve kararlarının sorumluluğunu alır,
11. Problem çözme becerilerine sahiptir,
12. Bağımsız olarak başkalarıyla ilişki kurar,
13. Kendini savunma ve kendini değerlendirme becerilerine sahiptir,
14. Bağımsız performans ve uyum becerilerine sahiptir,
15. Başladığı işi bitirme çabası gösterir,
16. Kendine güvenir,
17. Yaratıcıdır (Wehmeyer, 2004).

Kendini yönetme davranışlarının temel kavramlarından bir diğeri kendini belirleme (öz-belirleme) dir. Kendini belirleme, bireylerin karar verme yeteneğinin sınırlılıklarını temel almaktadır. Amacı ise bu bireylerin yardım ve eğitim ile kendi yaşamlarını olabildiğince kontrol altına almalarını sağlamaktır. Kendini belirleme formal olarak insanlara kendi yaşamlarının kontrolünü ve gücünü verme olarak tanımlanırken, daha az formal tanımlar insanlara düşlerinin peşinden gitmeleri ve anlamlı ilişkiler oluşturmaları için yardım edilmesi şeklinde karakterize edilmiştir (Laragy, 2004). Ayrıca kendini belirleme, belirli bir zaman aralığını kapsamaz yani kişinin gelişimi yaşam boyu olduğu gibi kendini belirleme davranışları da yaşam boyu devam ederek sürmektedir. Öğrenilen beceriler hayatımızın belirli alanlarında bize yeni bilgiler sağlar (Marks, 2008). Amerikan Heritage İngiliz dili sözlüğünde (1992), kendini belirleme şöyle tanımlanmaktadır: “Kişinin kendi kaderi ve yaşamsal eylemlerinde zorlama olmaksızın kontrol sahibi olması.” Başka bir deyişle, kendini belirleme kişinin kendi yaşamını ve kaderini tayin edebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Wehmeyer & Bolding, 1999). Bir diğeri tanım da kendini belirleme, dış etkenlerden ve müdahalelerden olabildiğince uzak durarak kendi kararını kendisi vermesi olarak tanımlanmaktadır (Wehmeyer, Sands, Doll & Palmer, 1997). Bu tanıma paralel olarak, kişi başkaları tarafından verilen kararlara güvenmekten çok, kendi hayatlarını etkileyen kararları kendinin vermesini ön plana çıkarmaktadır (Martin, Woods, Sylvester & Gardner, 2005). Kendini belirleme bazı temel özellikler üzerinde durmaktadır. Bunlar, kişinin özerk hareketi, kişinin

olaylara verdiği tepkiler psikolojik olarak güçlenme kişinin kendini gerçekleştirmesi diye sıralanmaktadır (Shogren & Turnbull, 2006).

Çocukluk yıllarında yukarıda belirtilen becerilerin ve davranışların temelleri atılmaktadır. Okul öncesi dönemde kendini belirleme, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişimi için kritik bir dönem olduğu için bu beceri ve davranışların geliştirilmesi, gelişim alanlarına katkı sağlayacaktır (Shogren & Turnbull, 2006). Araştırmacılar, okul öncesi dönem de kendini belirleme için, erken davranışsal özellikleri geliştirmeye ve geliştirmek için stratejiler önermeye başlamıştır. Başlangıçta, Palmer ve Wehmeyer (2003), engelli gençler için geliştirmiştir. Okul öncesi dönem çocukları için, onlara fırsat verilmesi ve değerlendirilmesi üzerinde çalışmış ve onların doğal öğrenme ortamlarında ailelerin katkılarıyla bir dizi kendini belirleme stratejileri geliştirmiştir. Çocuğun kapasitesi göz önüne alınarak, evde ailenin belirlediği hedef davranışı gerçekleştirmek için fırsat tanıyan ortamlar hazırlanabilir ve çocuk teşvik edilebilir.

Kişi günlük hayatına devam ederken pek çok seçim yapacağı ya da tercih edeceği şeylerle karşılaşabilir. Çocuğa seçenek sunularak kendi kararını verme, tercihlerini ifade etme, değerlendirme ve problem çözme gibi temel beceriler kazandırılabilir. Örneğin; yapılandırılmış bir örnek olarak “kırmızı mı yoksa mavi gömleği mi giyeceksin?” sorusuna verilecek cevap bu saydığımız becerileri kullanarak gerçekleşecektir (Shogren & Turnbull, 2006). Seçimler yapmak, risk almak ve sonuçları üzerinde kontrol sağlamak, kişisel eylemler için sorumluluk üstlenmek, sosyal davranış kazanmak hedeflerinin arasında olması gerektiği savunulmuştur (Agran, Blanchard, Wehmeyer & Hughes 2001). Seçim yapmak, kişinin günlük rutinini kapsamaktadır (Martin, Woods, Sylvester & Gardner, 2005).

Özetle kendini belirleme, ne istediğini ve nasıl elde edeceğini bilmek, kişisel ihtiyaçlarının farkında olmak ve sorunların çözümünde farklı yaklaşımlar oluşturmak olarak tanımlanmaktadır (Wehmeyer & Schalock, 2001).

İlgili alanyazından da görüldüğu üzere; kendini belirleme, kendini düzenleme, kendini yönetme gibi tanımlar birbirini besleyen ilişkili tanımlardır.

2.1.2. Kendini Yönetme

Kendini yönetme bağımsız yaşam becerileridir. Genel olarak bireyin bağımlı olmadan yaşamını sürdürmesi için gerekli olan becerileri içerir (Neistadt & Martques, 1984). Buna ek olarak; kendini yönetme; kendi davranışını korumak için ya da değiştirmek için bir birey tarafından yapılan herhangi bir tepki olarak tanımlanabilir (Dickerson & Creedon, 1981). Ayrıca bireylerin kendi davranışlarını kontrol etmek üzere kullandıkları süreç olarak da karşımıza çıkmaktadır (Sönmez ve Özkan, 2011).

Genel olarak kendini yönetme, bireylerin yaşamlarını kontrol altına almak ve toplumda başarılı bir yetişkin rolü üstlenmek gibi temel becerileri içinde barındırır.

Araştırmacılar, zihin engelli çocukların kendini yönetebilmesi için gerekli becerileri yemek hazırlama, rutin kişisel bakım, eşyaların bakımı, ev işleri, alışveriş, ev tamiri ve diğer günlük yaşam aktiviteleri olarak sıralamıştır. Kendini yönetme faaliyetlerinde kişi bağımsız olarak çevre ile etkileşim içine girer ve bu faaliyetler, kişisel yükümlülükleri ve sorumlulukları yerine getirme, toplum kaynaklarının kullanımını içermektedir. (Wehmeyer, Sands, Doll & Palmer, 1997).

Kendini yönetme davranışını geliştirmek, yalnızca ailenin katkılarıyla değil sosyal ortamında etkisiyle gerçekleşmektedir. Sosyal ortam ise kendi içinde uyum sağlama, iletişim kurma gibi öğelerle başlamaktadır.

Sosyal-duygusal uyum; duyguları düzenleme, akran ilişkileri, kendini kontrol, iletişim becerileri gibi birçok bileşenden oluşan bir yapıdır. Çocuğun uyumu, çocuk ile ortamın ilişkisinin bir işlevi olarak görülmektedir. Sosyal uyum, erken dönem okul uyumu ile ilişkili olarak ele alınmaktadır (Kotil, 2010). Sosyal uyum araştırılırken, karşımıza uyumsal davranışlar tanımı çıkmaktadır.

Uyumsal davranışlar, kişisel ve sosyal gereklerle ilgili bireysel yeterliliği ifade etmektedir (Bozkurt, 2009). Grossman (1983) uyumsal davranışları, “çocuğun yaşından ve kültür grubundan beklenen kişisel bağımsızlık ve sosyal sorumluluğun standartlarına ulaşma düzeyi” olarak tanımlamıştır (Akt. Beirne & ark., 2006).

AAIDD'nin 1992 (American Association of Intellectual and Developmental Disabilities) tanımında uyumsal beceri alanlarına ağırlık verilmiş ve uyumsal davranışlar teriminin yerine uyumsal beceriler terimine yer verilerek 10 beceri alanı tek

tek sıralanmıştır. Bunlar; iletişim, öz bakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplum hizmetlerinden yararlanma, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zamanları değerlendirme ve iş becerileridir (Akt. Beirne & ark, 2006).

AAIDD'nin 2002 yönergesinde uyumsal davranışlar, insanların günlük yaşamlarında işlevlerde bulunmak için öğrenmek zorunda oldukları kavramsal, sosyal ve pratik becerilerin bütünü olarak tanımlanmıştır. Yönergede kavramsal beceriler, dil (alıcı ve ifade edici), okuma ve yazma, para kavramları; sosyal beceriler, kişiler arası sorumluluk, kuralları izleme, yasalara uyma ve istismarı önleme; pratik beceriler günlük yaşam becerileri (yemek yeme, tuvalet becerileri, ev bakımı, telefon kullanma gibi), uğraşı becerileri ve güvenli ortamlar sağlama becerileri olarak sıralanmaktadır (Luckasson & ark, 2002). Çocuk doğduğu andan itibaren çevresindeki fiziksel ve toplumsal uyaranlarla etkileşimde bulunarak büyüyüp gelişmektedir. Bu gelişme sırasındaki hızlı değişiklikler; uyum sağlama, öğrenme, sorun çözme, sorumluluk yüklenme gibi güçlükleri de içerir. Yani gelişme sürecindeki her aşama yeni bir uyumu gerektiren zorlukları da beraberinde getirir (Göksu, 2004).

Bireyin içinde bulunduğu topluma istenilen bir biçimde uyum sağlaması diğer bir deyişle, toplumun etkin bir üyesi olabilmesi için sosyal gelişimini sağlıklı bir biçimde tamamlaması gerekir. Bireyin içinde yaşadığı toplumun kendisinden beklediği ve yapmasını istediği davranışları gösterecek biçimde yetişmesi onun sosyal gelişimi ile ilgilidir. Drew ve Hardman'a göre (2000), "Sosyal etkileşim becerilerinin öğrenilmesi, erken yıllarda aile içinde başlanmalı ve okulda devam etmelidir. Çünkü çocuğun ilk yıllardaki sosyal gelişimi onun daha sonraki sosyal davranışlarının temelini oluşturur" (Akt. Çubukçu, 2006). Dolayısıyla, okul öncesi dönem de kendini yönetme davranışlarını geliştirme çalışmaları yapılması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Shogren & Turnbull, 2006). Çocuğun sosyalleşmesi onun toplum içinde uyumu ile birlikte gelişmekte ve ilerlemektedir. Sosyal uyumun bozulmaması için öğrenilmesi gereken sosyal davranışların zamanında öğrenilmesi önemlidir. Bu nedenle kişinin sosyal yönden gelişmesini sağlayan uygun ortam, çocukluk yıllarından itibaren sağlanmalıdır (Çağdaş ve Seçer, 2002).

2.1.2.1. Kendini Yönetme Stratejileri

Kendini yönetme davranışını kazanan bireyler ileriki yaşamlarında, kararlarını kendi veren, problem çözme yeteneğini kazanan bağımsız birer birey olarak toplumda yer almaktadır. Kendini yönetme stratejileri doğrultusunda (kendini izleme, kendini değerlendirme kendine ön-uyaran verme, kendine yönerge verme ve kendini pekiştirme) birey belirlediği hedefe ulaşmada, problem davranışı çözümede kullanmaları için önemlidir. Ayrıca bu yöntemle hareket eden bireyler, kendileri için önemli olan durumlarda iç kontrol ve öz yeterlik gibi becere sahip olur (Wehmeyer, Sands, Doll & Palmer, 1997).

2.1.2.1.1. Kendine Önuyaran Verme

Bireyin kazanmasını istediği davranışı başlatmak üzere duyma ve işitme duyusuna uyaran vermesine kendine ön uyaran verme denir (Agran, Kingsears, Wehmeyer & Copeland, 2003). Örneğin; zamana ve hava şartlarına göre giyinmeyi öğretmek istiyorsak, hava şartlarına uygun giyecekler olan kartlar duvarlara asılabilir böylece o gün hava nasılsa duruma uygun giysi seçmesine yardımcı olabilir.

Karta bakma davranışı görsel ön uyaran olarak görev yapacağından evden çıkarken beklenen davranış zamanla artar. Bireylerin gereksinimlerine ve öğretilecek olan beceri ya da davranışın özelliklerine göre seçilecek ön uyaran türü değişiklik gösterebilir (Özkan ve Sönmez, 2011).

2.1.2.1.2. Kendini izleme

Bireyin, kazanması beklenen davranışı kazandığını ya da kazanmadığını belirlemesi ve kaydetmesidir (Agran & ark, 2003). Ayrıca, kendini izleme zihin engelli öğrencilerin olumsuz davranışlarını ve olumsuz konuşmalarını azaltmak için kullanılan bir yöntem olarak ifade edilmektedir (Wehmeyer, Baker, Blumberg & Harrison 2004). Kendi davranışının kontrolünü sağlamak için öğrencilere kendini yönetme müdahaleleri tasarlandığı ve buna göre kişinin kendi davranışlarını gözlemlediğini, kendini izleme stratejisinden yararlandığını ileri sürmüştür. Böylece kendi davranışlarını düzenleyebildiği ortaya çıkmıştır (Axelrod, Zhe, Haugen & Klein, 2009).

Tanımlar incelendiğinde kendini izleme sürecinde kullanılmak üzere geliştirilen araç-gereçler ve kayıt formları bireyin yaşına, yeteneklerine ve diğer özelliklerine uygun olmalıdır. Örneğin, orta öğretim düzeyinde bir öğrencinin ödevini tamamlama davranışının artmasına yönelik olarak gerçekleştirilen kendini izleme uygulamasında, öğrenciden form üzerinde davranışının sayısını işaretlemesi istenirken okul öncesi dönemdeki bir öğrenciden dişlerini her fırçaladığında uğur böceğinin üzerindeki beneklerden birini boyaması istenebilir (Özkan ve Sönmez, 2011).

2.1.2.1.3. Kendine Yönerge Verme

Araştırmacılar kendine yönerge vermeyi bireyin bir işi yapmak için kendi kendiyile konuşması ve daha sonra o işi yapması olarak tanımlamışlardır. Öğretim sırasında öğretmen, anne baba ya da akran gibi bireylerin verdiği yönergeleri bireyin kendi kendine vermesi, kendine yönerge verme olarak tanımlanır. Örneğin; Matematik dersinde tek basamaklı sayılar ile toplama işlemi yaparken öğrenciye “Alttaki sayı kadar parmağını aç, üstteki sayıdan başlayıp ileriye doğru say” yönergelerini kendi kendine söylemesi öğretilir ve böylece öğrenci tarafından doğru cevaplanan matematik işlemlerinin sayısı artabilir (Akt. Özkan ve Sönmez, 2011).

2.1.2.1.4. Kendini Değerlendirme

Bireyde kazanması beklenen davranışın öğretim öncesinde var olup olmadığını belirlemek ve öğretim sonrasında kazanılması beklenen davranışın kazanıp kazanılmadığını belirlemek olarak ifade edilmektedir (McLaughlin, 1984). Öğrencinin belli bir davranış değerlendirme öğretimine başlamadan önce kazanılacak davranışın nerede, ne zaman ve hangi sıklıkta yapıldığı, bu davranışın doğru veya yanlış olduğunu bilmesi gerekmektedir (Jolivette, Barton & Wesley, 2002). Örneğin, yemek yedikten sonra ellerinin yıkama davranışını arttırmak için uygulanan kendini değerlendirme de çocuktan kendini izleme sırasında kullandığı kayıt formundaki çiçek simgelerini sayarak tabloya işaretlemesi ve belirlenen beş çiçek ölçütüne ulaşıp ulaşılmadığını belirlemesi istenebilir.

2.1.2.1.5. Kendini Pekiştirme

Bireyin kendini pekiştirmesi, kazanılması istenen davranışın ölçütünü karşıladığına ya da karşılamadığına göre sevdiği bir ödülü seçmesi şeklinde tanımlanabilir (Agran ve ark, 2003). Örneğin, etkinliğini belirlenen zaman içinde bitiren öğrencilerin istedikleri köşede arkadaşlarının etkinliği bitirme zamanına kadar oynamaya karar vermesi kendini pekiştirmez.

Kendini yönetme stratejilerinin bireylerin hayatlarında oldukça önemli olduğu saptanmıştır. Bunlardan bir kaç; başkalarına bağımlılığı azaltma, bağımsızlığı artırma, kendine güven ve sorumluluk alma gibi becerilerden bahsedilebilir (Lee, Simpson & Shogren, 2007).

2.1.2.2. Okul Öncesi Dönem Çocukların Gelişim Alanları ile Kendini Yönetme Davranışı İlişkisi ve Kendini Yönetme Davranışının Kazandırılması

Bu bölümde okul öncesi eğitimin ve gelişim alanlarının kendini yönetme davranışı ile ilişkisi ve önemi üzerinde durulacaktır.

Beş yaş, çocukluğun ilginç dönemlerinden biridir. Çevresini giderek genişletip yetişkin desteğine daha az ihtiyaç duyarak bazı sorumluluklar almaya hazırlandığı bir yaştır. Bu yaştaki gelişim ilk dört yıla kıyasla oldukça yavaşlamıştır. Davranışları kendine güvenli ve dostçadır. Yetişkini memnun etmekten hoşlanır. Duygularını kontrol etmeye başlar ve yetişkinin tüm davranışlarını gözlemleyerek kendi oyununda bunu sergiler. Ev işlerine ilgi duyan çocuk, evdeki pek çok işte anneye istekle yardımcı olur (sofra kurmak, toz almak, eşyaları yerleştirmek gibi). Grup arkadaşlarının isteklerine uyma konusunda çaba gösterir. Grup halinde oldukları zaman grubun en iyisi olduklarını gösterme çabasına girerler. Diğer çocuklarla oldukça başarılı oyun oynayan beş yaş çocuğu, yetişkinlerle de olumlu ve mutlu ilişkiler kurar. Evde ve okulda kuralları daha iyi anlar ve uygular. Kendi kendine giyinmek, yemek, saç taramak, yıkanmak konusunda artık iyice ustalaşmıştır. Ayakkabısını giyebilir, basit tokaları takabilir, biraz zorlukla da olsa düğmelerini ilikleyebilir (Oktay, 2004).

Alanyazın tarandığında, çocuğun gelişim alanları (bilişsel gelişim ile sosyal ve fiziksel gelişim) açıklanırken işbirliğinden bahsedilmiştir. Çocuğun çevresindeki insanlarla iletişim kurabilmesi için sosyal bakımdan gelişmiş olması gerektiğini, dilini

kullanabilmesi için bilişsel ve dil gelişiminde problem olmaması gerektiğini, bilişsel gelişimde duygu, güdülenme ve kişilik özellikleri de etkili olduğunu belirtmiştir. Dil gelişimi ile bilişsel gelişim arasında paralel bir ilişki olduğu bilinmektedir. Fiziksel yönden iyi gelişmiş çocuğun motor yetenekleri olgunlaşmıştır. Bu da dilini kullanmasında etkili olur (Aral, Bulut, Baran ve Çimen 2001). Sosyal alan, duygusal alan, dil gelişimi alanı, bilişsel alan psikomotor alanların birbirleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Gelişim alanlarını birbirinden bağımsız ele almak söz konusu olmamakla birlikte tüm gelişim alanlarının kendini yönetme davranışları ile ilişkisi aşağıda sıralanmıştır.

2.1.2.2.1. Psikomotor Alan

Çocukların psikomotor gelişimi, hareket yeteneklerinin gelişimi ve fiziksel yeteneklerin gelişimini kapsar (Gallahue, 1982). Çocukların psikomotor gelişimi kendini yönetme davranışlarını gösterebilmesi için ön hazırlık sürecini kapsadığı düşünülmektedir. Örneğin, kendi giysilerini bağımsız giymesi için öncelikli olarak, dengede durması, elleri ile giysilerini kavrayıp giyme hareketini yapabilmesi yani bedensel koordinasyonunu tamamlaması gerekmektedir. Normal gelişim gösteren 5 yaş (48-60 ay) çocukların bu dönemde psikomotor alanda kazanılması beklenen davranışlardan bazıları şunlardır; çizgi üzerinde yürür, topuk ve ayak ucuyla yürür, dokuz blokla kule yapar, modele bakarak yuvarlak ve kare şeklini çizer, çeşitli şekiller çizer ve boyar, boncuk, makarna vb. nesnelere ipe dizer (Oktay ve Unutkan, 2006). Bireylerin davranışları önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda değiştirilmeye çalışılmaktadır. Örneğin çocuk, araştırmacı tarafından geliştirilen Kendini Yönetme Davranışı ölçme aracındaki *Giysilerini katlayarak yerlerine kaldırmaya çalışır (dolap, çekmece gibi)* maddesini gerçekleştirebilmesi için öncelikle okul öncesi eğitim programında yer alan yukarıdaki davranışları yerine getirmesi beklenmektedir.

2.1.2.2.2. Bilişsel Alan

Normal gelişim gösteren 5 yaş (48-60 ay) çocukların bilişsel alanda kazanması beklenen davranışlardan bazıları şöyle sıralayabiliriz; insan resmini 6 öğeyi içerecek şekilde çizer, 4 - 8 parçalı bul yapı tamamlar, 1'den 10'a kadar olan nesnelere rakamlar

arasında ilişki kurar nesnelere ortak özelliklerine göre (taşıtlar, hayvanlar, büyük / küçük nesnelere, ağır / hafif nesnelere vb.) sınıflandırır (M.E.B., 2006).

Beş yaşındaki bir çocuğun, genellemeler yapabildiği, bu yaştaki çocuğun ilişki kurabildiği ancak kıyaslama yapmada zorlandığı ifade edilmektedir (Gökçek, 2007). Schunk (1981), yaptığı bir araştırmada kendini yönetme stratejilerini çocuklara öğretmekle kendini değerlendirme ve kendini yargılama gibi beceriler kazandırarak, ders çalışma becerilerinin arttığını ve matematik başarı puanında bir artış olduğunu belirtmiştir (Akt. Wehmeyer, Baker, Blumberg & Harrison 2004). Hayatının sorumluluğunu almak, dış etkenlerden etkilenmeden karar vermek, problem çözme, hedefleri belirlemek gibi bilişsel becerilere sahip olmak, kendini yönetme davranışları kazanarak yaşamını olumlu yönde etkilemektedir (Wehmeyer & Bolding, 1999).

Kendi kendine karar veren, çözüm yolları arayan öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada matematik becerilerinde ve öz yeterlik düzeyinde yüksek başarılar elde edilmiştir (Wehmeyer, Sands, Doll & Palmer, 1997). Buna ek olarak, kendi seçimini kendisi yapan, seçim yaparken düşünme yetisini kullanması dolayısıyla akademik performansının da arttığı açıklanmıştır (Dickerson & Creedon, 1981). Öz düzenleme kavramı içinde, çocuğun öğrenmesinde, gözlem yapması, problem çözmesi ve değerlendirmesinde önemli rol aldığı belirtilmiştir ve kendini yönetme davranışını kazanmak için bilişsel davranışların önemi vurgulanmıştır (Wehmeyer, 1999). İnsan yaşamının en önemli özelliklerinden birisi, diğer bireylerle başarılı bir şekilde etkileşime geçmek ve iletişim kurmaktır. Bireylerin gündelik yaşantıları içerisinde kurdukları ilişkilerde zaman zaman zorluklarla ve problemlerle karşılaşmaları son derece doğaldır. Günümüzde, bireylerin bazı incelik isteyen davranış ve düşünme becerilerine sahip olmaları onların bu güçlükleri aşmalarında oldukça önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda kişiler arası problem çözme farklı eğitim yaklaşımları uygulayan okul öncesi eğitim becerisi, yaşamın ilk yıllarından itibaren desteklenmesi gereken, tüm yaşam boyu süren becerilerden biri olarak kabul edilmektedir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda, 4 yaş kadar erken bir dönemde çocukların uygun bir eğitimle problem çözme becerilerini kazanabileceği saptanmıştır. Ayrıca oldukça erken bir dönemde, kişiler arası problemlerini becerili bir biçimde çözebilecek düşünme biçimini kullanmayı öğrenen çocukların, aldıkları bu eğitimin daha sonraki yaşamlarında sağlıklı ve nitelikli ilişkiler kurmalarına katkıda bulunabileceği ifade edilmektedir.

Araştırmacılara göre, çocukların kendini yönetme becerilerinin alt maddelerinden kişiler arası problem çözme becerisini kazanma süreci okul öncesi eğitim kurumlarından aldıkları eğitimin içeriğinin ve kalitesinin çok önemli olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır. Dolayısıyla okul öncesi eğitim programlarının temelini, sağlıklı insan ilişkilerinin gelişmesine dayalı kişiler arası problem çözme becerisini kazandıracak çok boyutlu eğitim programlarına dayandırılması gerekmektedir (Şakire ve Çağlayan, 2005).

Çocuğa seçenek sunarak fikrini belirtmesi, pratik beceriler ve hayatını kontrol gibi beceriler kendini yönetme davranışlarının içerisinde yer almaktadır. Bu davranışlar çocuklara fırsat verilen okul öncesi eğitim de gerçekleşmektedir (Wehmeyer, Sands, Doll & Palmer, 1997). Günümüz toplumunda, eğitimin temel amacı, bireylere, kendilerini yönetebilme yeteneğini geliştirme yolunda yardımcı olmak, topluma yapıcı ve yaratıcı güce sahip insan yetiştirerek, gerek toplumun, gerekse bireylerin ödüllendirilmesini sağlamaktır. Bunu gerçekleştirmek üzere okul öncesi eğitim, öğrenciye bağımsız düşünme yeteneğini geliştirme konusunda yardım eder (Cevher ve Buluş, 2006).

Okul öncesi eğitimde öğrenilen daha pek çok kendini yönetme davranışlarından söz edilebilir. Örneğin; sınıf ya da okul binası içinde nasıl konuşması gerektiğini, sıra beklemeyi, sınıf ya da okul binasında nasıl davranması gerektiğini, nasıl yardım isteyeceğini, sınıf malzemelerini özenle nasıl kullanacağını, kendi çalışmalarını kontrol etmek için öğretmenin yönergelerine nasıl uyacağını, bağımsız nasıl çalışacağını bilir ve uygular (Pelco & Victor, 2007).

2.1.2.2.3. Sosyal ve Duygusal Alan

Çocuğun gelişiminde en önemli süreçlerden biri olan sosyal gelişim süreci, doğumdan hemen sonra başlar ve yaşamı boyunca devam eder. Bu gelişim bireyle çevrenin karşılıklı etkileşimi sonucunda meydana geldiğinden “Psiko-sosyal Gelişim” olarak da adlandırılmaktadır (Güleş, 2004). Çocuğun sosyalleşmesinde kişiler arası iletişimden bahsedilebilir. Örneğin; öz düzenleme ile bireylerin olumlu akran ilişkileri kurabildiği sadece akran ilişkisiyle yetinmeyip kişiler arası iletişim becerilerinde de başarılı olduğu, iş birliği içinde oyunlar oynadığı ve paylaşımlarda bulunduğu söylenebilir. Bununla birlikte, dinleme, yönergeleri izleme, oyuncak dağılımında paylaşma, görevlerini yerine getirme gibi davranışları da gözlemlemek mümkündür (Pelco & Victor, 2007).

Okul öncesi dönem de en önemli süreçlerden biri toplumsallaşmadır. Toplumsallaşma, bireylerin, özellikle de çocukların belirli bir grubun işlevsel üyeleri haline geldikleri ve grubun öteki üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandıkları süreçtir (Unutkan, 1998). Çocuklar toplumsallaşma sürecine girdikleri anda kendilerine düşen sorumlulukları da yerine getirmeleri beklenebilir. Örneğin; okul öncesi eğitiminde etkinlik bittikten sonra malzemelerini yerine kaldırma gibi davranışları kazanmaları sağlanır.

Sosyal performansı arttırmak olumlu ilişkiler kurmak için, kendini yönetme stratejilerden yararlanılabilir. Yapılan bir araştırmada, öz yeterlik ve öz düzenleme stratejilerini kullanan öğrencilerin okul motivasyonlarının yüksek olduğu ve ilişkilerinde başarılı oldukları açıklanmıştır (Zimmerman, 1989). Ayrıca, bu stratejileri kullanan öğrencilerin toplumda kendilerini savunabilen birer birey olarak görmek mümkündür. Bu bireyler hakkını arar ve haksızlığı sorgular niteliktedirler (Wehmeyer, 2004).

Çocuğun akranları ile iletişimi ve uyumu okul öncesi eğitim ortamlarında oldukça önem taşımaktadır. Bingham'a göre (1983), oldukça erken bir dönemde, kişiler arası problemlerini becerili bir biçimde çözebilecek düşünme biçimini kullanmayı öğrenen çocukların, aldıkları bu eğitimin daha sonraki yaşamlarında sağlıklı ve nitelikli ilişkiler kurmalarına katkıda bulunabileceği ifade edilmektedir (Akt. Şakire ve Çağlayan, 2005). Çocukların, yetişkinlerle ve akranlarıyla olumlu sosyal ilişkiler kurmaları ve duygularını düzenleyip ortamın koşullarına göre ifade etmeleri, okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişimin en önemli unsurları arasında yer alır. Bu sosyal ve duygusal becerilerin, çocuğun ailesine ve sosyal çevresine olan uyumunu kolaylaştırdığı, okul başarısına katkıda bulunduğu ve ilerideki sosyal yetkinliğini yordadığı söylenmektedir (Çorapçı, Aksan, Arslan ve Yağmurlu, 2010).

Sosyal gelişime etki eden unsurlar yalnızca akran ilişkileriyle sınırlı değildir bir diğer unsur da aile tutumlarıdır. Çocuğun ruhsal açıdan sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için aile içindeki tutarlı davranışlar ve çocuğa verilen eğitim önemlidir. Aile çocuğun her döneminde yol göstermek, yönlendirmek ve çocukla olumlu ilişkiler kurmak durumundadır. Sağlıklı düşünebilen, araştıran ve sorumluluk sahibi bireylerin yetişmesinde ebeveynlerin çocukla kurduğu iletişim biçimi belirleyici olmaktadır. Bu

noktada ebeveynlerin öncelikle iletişim becerilerini geliştirmelerinin önemi ortaya çıkmaktadır (Özbey, 2010). Anne baba tutumlarına bakıldığında, anne babasına aşırı bağımlı büyüyen çocuklar ve demokratik bir ortamda büyüyen çocuklar arasındaki fark şu şekilde ortaya çıkmaktadır; aşırı bağımlı çocuk, demokratik ortamda büyüyen akranlarına göre, öz güveni düşük, kendine güvenmeyen bireyler olarak gözlemlenmiştir (Shogren & Turnbull, 2006). Aşırı koruyucu ailelerde yetişen çocukların kendini yönetme davranışlarının kazanımında zorlandıkları görülmektedir (Powers, 2005). Eşitlikçi ve demokratik ailelerde yetişen bireyler, yetiştirilirken kendilerini, duygularını ve düşüncelerini daha iyi ifade etme şansına sahip olmakta insanlara karşı güven ilişkisi geliştirmekte ve sosyal bir çevre içerisinde muhtemelen daha kolay ve sağlıklı bir arkadaş ilişkisi geliştirebilmekte ve kendilerini daha az yalnız hissetmektedirler (Çeçen, 2008). Ailenin çocuğun eğitimine etkileri; güven duygusunun kazanımı, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını belirleme ve destekleme, sosyal kabul ortamını hazırlama, model olma, davranışlarının kazanımında rehber olma, uyum sürecinde sorunlara çözüm getirme, toplumsal alışkanlıkların kazanılmasına yardımcı olma, çocuğun yeteneklerini uyarma ve geliştirme olarak ifade edilmektedir (Zembat, 2007)

Kendini yönetme davranışlarının kazanımı sonucunda bireyin yaşam kalitesi ve sosyal gelişimi arasında önemli ölçüde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Birey ne kadar kendini yönetebilirse o derece yaşam kalitesi artar ve sosyal gelişiminde olumlu sonuçlar ortaya çıkar (Nota, Ferrari, Soresi & Wehmeyer, 2007). Bireyin hayatını etkileyecek davranışlardan bir tanesi de liderlik becerilerini ortaya çıkarmasıdır. Kendini yönetme davranışlarını gösteren, öz düzenleme becerilerini yerine getiren çocukların liderlik özelliklerinin de yüksek düzeyde olduğu söylenebilir (Wehmeyer, 1999).

İnsanların içinde yaşadıkları, öğrenmelerini gerçekleştirdikleri, çalıştıkları çevre, onların hayatlarında aldıkları sorumlulukları içerecek şekilde yaşamlarının çeşitli boyutlarında önemli rol oynamaktadır. Bu çevreler, bireylerin kişisel olarak tasarlanan ve bireyselleştirilen destekleri almalarına olanak sağlar (Wehmeyer & Bolding, 1999). Bu esnada bireyselleşme ve bağımsız hareket etme davranışları ile bencilleşme kesinlikle karıştırılmamalıdır. Çocuklar okul öncesi eğitim kurumlarında bağımsız hareket etme, kendi başlarına karar verme gibi becerileri kazanırken tamamen toplumdan soyutlanması, dış etkenlerden tamamen uzak kalması mümkün değildir. Bireyler özgür ve bağımsız hareket ederlerken mutlaka ailelerinden ve bulunduğu

ortamdan etkilenirler bu nedenle kendini yönetme davranışı, toplumu göz önüne alarak düzenlenmelidir (Wehmeyer, Sands, Doll & Palmer, 1997).

5 yaş çocuklardan sosyal duygusal alanda kazanması beklenen davranışlar şöyle sıralanmıştır: adını- soyadını ve yaşını bilir, toplum içinde kendinden beklenen sosyal davranışları sergiler, yetişkinlerin konuşmalarına katılır, oyuncaklarını paylaşır, grup oyunlarında yetişkinlerin liderliğini kabul eder, izin ister, bir sorunu olduğu zaman yardım ister, övülmekten hoşlanır, kendinden küçüklere yardım etmeye karşı isteklidir (Oktay ve Unutkan, 2006). Okul öncesi dönemdeki çocukların başarabildikleri davranışları geliştirebilmek için desteklenmeye ve çevrelerine zarar vermemek koşuluyla özgür olmaya ihtiyaçları vardır. Bu çocuğun yeterliklerini geliştirebilmesi, yetersizliklerin farkına varması, yani kendini tanıması ve sınırlarını öğrenmesi açısından önem taşımaktadır. Yetişkinin gereksiz yere sınırlama koyması çocuğun, girişkenliğine karşı engel koyacağı gibi sınırlamaya karşı koyma isteğini de artırabilir. Bu nedenle okul öncesi dönemdeki çocukların başarabildikleri davranışları geliştirebilmek için desteklenmeye ve çevrelerine zarar vermemek koşulu ile özgür olmaya ihtiyaçları vardır (Oktay, 2004). Çocuk güvenli bir ortamda aşırı koruma altına alınmadan bağımsız olarak, çevresini keşfetmesine izin verilmeli. Çeşitli etkinlikleri denemek ve bağımsız olarak keşfetmek çocuğun kendi yetenekleri üzerinde kontrol duygusu geliştirmektedir (Shogren & Turnbull, 2006). Ayrıca tüm bu becerilere sahip olan bireyler, toplum içinde uyumlu, arkadaşları ile olumlu ilişkiler kurabilen çocuklar olarak gözlenmektedir. Çocuklara, kendini kanıtlamak için uygun ortamlar sağlanması durumunda kendilerini gösterebildiği, becerilerinin farkına varıp kendini kanıtlayabildiği gözlenmiştir. Bu nedenle, çocukların çevresiyle uyumlu bir şekilde yaşamını sürdürebilmesinde okul öncesi dönemdeki yaşantılarının etkisinin ne kadar önemli olduğu unutulmamalıdır.

Sosyal duygusal gelişim, çocuğun kendini ifade edebilmesi, duygularını kontrol edebilmesi, kendisiyle ve çevresiyle barışık ve uyum içinde olabilmesidir. Biliş ve beceriler duygunun yorumlanmasında kaçınılmazdır. Sosyal ve duygusal yeterlilik yaşam boyu gelişmektedir. Duygusal gelişim sosyal gelişimin temelini oluşturmaktadır. Duygusal gelişim biyolojik temelli olmakla birlikte, olgunlaşma ve öğrenme sonucu oluşmaktadır. Öğrenme için ise sosyal etkileşim şarttır. Bu bağlamda duygusal gelişim, sosyal gelişimin temelini oluşturmakla birlikte, duygusal ve sosyal gelişim birbiriyle

etkileşim içinde olan iki gelişim alanıdır. Bedensel ve bilişsel gelişime paralel olarak biçimlenen duygusal yapı, zaman içinde duygusal dengeyi oluşturacak şekilde olgunlaşır. Çocuğun duygusal dengesinin gelişmesi benlik kavramını da önemli ölçüde etkiler. Buna göre sağlıklı duygusal gelişim, sağlıklı kişilik ve sosyal gelişimin temelidir (Kandır ve Alpan, 2008). Sağlıklı sosyal gelişim bebeklik döneminde başlayıp ömür boyu sürer. Okul öncesi yıllarında ise sosyal gelişimin ikinci adımı atılır. Okul öncesi dönemde seçimin, bakıcı veya öğretmen tarafından koruyucu bir şekilde yapılması, çocuğu duygusal açıdan bağımlı bir birey haline getirir (Wehmeyer, Sands & Doll, Palmer, 1997).

Okul öncesi eğitimde öğretmen çocuk ilişkisi de kendini yönetme davranışlarının kazanımı için büyük önem taşır. Ayrıca çocuğa fırsat verilen eğitimin koordinatörü olan öğretmenler kritik bir role sahiptirler. Çocukları kendini yönetme konusunda teşvik etmeli deneyimler yaşatmalı (Wehmeyer, Sands, Doll & Palmer, 1997). Öğretmenler yalnızca teşvikle sınırlı kalmayıp eğitim- öğretim sürecinde, öğrencilerine problem çözme, seçim yapma, hedef geliştirme kendini değerlendirme ve kendini izleme gibi becerileri kazandırmak için uğraşır (Wehmeyer, 2004). Alanyazında, kendini belirlemeyi desteklemek için yetişkin çabaları ile ilgili önemli çalışmalar yapılmıştır (Trainor, 2005). Örneğin, öğretmenin sınıf içinde davranış değiştirme ve davranış kazandırmak için yapılan bir çalışmada, öğretmenin çocuğun doğru davranışlarında övgü ile yaklaşması istenilen hedef davranışın artmasına, istenmeyen davranışın ise azalmasına neden olduğu gözlenmiştir (Partin, Robertson, Maggin, Oliver & Wehby, 2010). Öğretmen çocuklarla işbirliği içinde olup, dinlemeyi, beklemeyi, dikkat çalışmalarını, problem çözme gibi beceriler üzerinde durarak kendini yönetme davranışına katkı sağlayabilir (Pelco & Victor, 2007). Ayrıca, okulda çocuğa en yakın olan kişi öğretmendir. Öğretmenin rolü, destekleyici ve iyileştiricidir. Öğretmen düşünce ve duygularını karşılıklı bir etkileşim süreciyle ifade ederek, çocuğun keşfetmesi ve denemesi için ona destek olur (Oktay, 2004). Öğretmenin çocukla olan ilişkileri onun kendini değerli bir varlık olarak görmesini, kendine güvenmesini ve kendi benliğini kabul etmesini sağlayabileceği gibi tersi etkiler de yaratabilir (Cevher ve Buluş, 2006).

Okul öncesi öğretmeni yerine göre çocuğun anne-babası, yerine göre arkadaşı, yerine göre çocuğun vicdanının temsilcisi olur. Öğretmenin en önemli görevi çocuk için

toplumun ve dünyanın olumlu ve değerli yanlarını temsil etmek, kendi davranış ve tutumları ile olumlu ve değerli insanlığın bir örneği olmaktır (Güleş, 2004). Öğretmenlerin yalnızca bu nitelikleri taşımaları, çocuklara öğretecekleri kendi kendini yönetme davranışları için yeterli değildir. Öğretmenler, kişisel gelişim seminerleri ve toplantılarına katılarak öğretecekleri beceriler hakkında daha çok bilgi sahibi olarak sağlam temeller atabilirler. Yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin çocuklar için geliştirilen kendini yönetme stratejilerini öğrenmek ve öğretebilmeleri için ayrıca hizmet içi eğitim almaları gerektiği açıklanmıştır (Wehmeyer, Argan, Hughes, 2000).

Çocukların birbirleri ile iletişimi, duygularının farkına varma ve duygularını ifade etme kendini değerlendirme ve kendini izleme ile gerçekleşir. Böylece kendini değerlendiren, kendini izleyen birey daha doğru bir şekilde duygu durumunu kontrol eder (Wehmeyer, 1999). Bu tür fırsatlar çocuklara geç kalınmadan okul öncesi dönemde verilmeli. Bu deneyimler ve fırsatlar geç kaldığı sürece çocukların ileriki yaşantılarında hayatlarını kontrol altına almada zorlanacağı düşünülmektedir (Wehmeyer, Sands, Doll & Palmer, 1997). Bu bağlamda çocuk, kendisi hakkında ne hissettiğini, çevresindeki dünyayla baş edebilmek için hangi becerilere sahip olması gerektiğini okulöncesi eğitim yıllarında öğrenecektir. Kendisi ve yetenekleri hakkında olumlu duygular geliştiren çocukların, yetersizlik ve başarısızlık duygularına sahip olanlardan daha meraklı, araştıran ve güdülenmiş kişiler oldukları gözlenmektedir (Senemoğlu, 1994). Bu yetenekleri ortaya çıkarmak için bebeklik yıllarına kadar gidilebilir. Örneğin; 8-14 ay arasındaki bir bebek, kendi eylemleri ve sonuçlarının farkına varmasıyla başlar. Bu süre zarfında bebekler, kalıcı uyarıcıları keşfetmeye başlar. Anne baba, çocuklarını aktif halde keşif yapmalarına izin vermeli, kendi ile ilgili materyallerle ilgilenmesi desteklenmeli ve oyun oynamaya teşvik ederek özerkleşmesi sağlanmalıdır. Bu tür deneyimlerle karar verme ve seçim yapma davranışlarının kalıcılığı daha da artmaktadır (Shogren ve Turnbull, 2006).

Kendisinin farkında olan bireylerin kendini yönetme davranışlarına sahip olduğu gözlenmiştir. Bu bireyler tercihlerini bağımsız bir şekilde belirtir. Ayrıca okul öncesi dönemde yetişkinler çocuklara şu egzersizlerle seçim yapmalarına olanak tanıyabilirler; çocuğa seçenek sunulmalı, alternatif seçimleri çocuğa tanıtmada yardımcı olmalı, çocuğa seçimler yapması için destek olunmalı. Alternatif seçimler, çocuğun ileriki yaşantısında karşısına çıkan fırsatların içerisinde zararlı seçimlerin olabileceği göz

önünde bulundurmak gerekmektedir bu nedenle çocuk kısıtlanmadan alternatif seçimlere başvurulmalıdır. Çocuğun seçimler yapmasını engellemek ileride karşısına çıkan fırsatları kaçırmamasına neden olabilir (Wehmeyer, Sands, Doll & Palmer, 1997). Bu sırada çocuğa bağımsızlık ve seçim yapma gibi fırsatlar tanırken, fiziksel çevreyi ayarlamak önceden yapılması gereken işlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar giyimlerinde ve oyuncakların seçiminde kendi tercihini ifade ederken fiziksel çevrenin düzenlenmiş olması gerekmektedir (Shogren & Turnbull, 2006). Örneğin oyuncak ya da giysisini seçerken, çocuğun yetişemeyeceği yerlere koymak onun seçim yapmasını engellemektedir. Çünkü çocuk yetişemediği için alternatif oyuncakları veya giysileri göremeyecektir böylece seçim yapamayacaktır.

Okul öncesi yıllarda çocuklar, en iyi kendi yaşam deneyimleri yolu ile öğrenir. Program çocuğun kendini yönetme davranışı üzerinde özgürce deneyim kazanması için ortam yaratmalıdır.

2.1.2.2.4. Öz Bakım Becerileri

Hızlı bir gelişme çağı olan okulöncesi dönemde, çocuğa kazandırılacak olan öz bakım becerileriyle ilgili temel bilgi ve alışkanlıklar onun sağlıklı bir birey olarak yetişmesini sağlayacak ve gelecek yaşamda bağımsız, kendine yeten, topluma uyumlu, olumlu davranışlara sahip bir birey olmasına zemin hazırlayacaktır. Çocuğun yaşamındaki bu kritik dönemde yemek yeme, giyinme-soyunma, temizlik, tuvalet, tehlikelerden korunma gibi öz bakım becerilerinin kazanılmasında cinsiyet ve okul öncesi eğitim alması gibi faktörlerin etkisi olabileceği düşünülmüştür (Çağlayan ve Demiriz, 2001). Özbakım becerilerini kazandırırken ailenin çocuklarına karşı tutumları çok önemlidir.

Öz bakım becerileri başkalarına bağımlı bir şekilde yürütülmemeli. Buna göre birey kendi belirlediği davranışlar için hareket ederek bağımsız davranışlar kazanmalıdır. Bu davranışlar, kendi tercihleri ve ihtiyaçlarına göre şekillenir ayrıca dış etkenlerden ya da müdahalelerden uzak olmalıdır (Wehmeyer, Sands, Doll & Palmer,1997). Çocuğun öz bakım becerilerini, bireysel olarak bağımsız yapabilmesi, kazandırılması gereken davranışlar arasında yer almaktadır. Öz bakım becerileri içinde giyinme soyunma becerileri anneler tarafından üzerinde fazla durulmamasına rağmen, çocuğun bu becerileri yapabildiği zaman güven kazanması ve bağımsızlığa doğru adım atmış olması nedeniyle önem kazanmaktadır (Sarı, 2003). Çocuğun kendi bakımı ile ilgili bir

araştırmada bağımlılıktan uzak özerk bir bireyin eylemleri anlatılmaktadır (Wehmeyer, 1999).

Günlük yaşam aktivitelerinde, yemek hazırlama, yemek yeme, ev işleri gibi faaliyetlerde çocuk kendi kararlarını verebilir, yardım almadan yapabilir, dış etkenlerden ve müdahalelerden olabildiğince uzak kaldığı sürece daha başarılı olabileceği ifade edilmiştir. Ancak bu davranışları yapmaları için gerekli ortamı hazırlamak ve destek vermek, teşvik etmek yetişkin tarafından yapılmalıdır.

Sigafoos ve arkadaşları (1988), teori ve pratik arasında bir köprü oluşturmuş ve öz düzenleme kavramından yola çıkarak, özerk işleyişi; kişisel bakım, eşyaların bakımı, yemek hazırlama, ev işleri, ev tamiri, alışveriş ve günlük yaşam aktiviteleri şeklinde sıralamıştır (Akt.Wehmeyer, 1999). Kişi günlük rutin hayatında, tercih yapma ve karar verme sürecini doğru kullandığı sürece günlük yaşamını kolaylaştırabilir. Kişi kendi kendine karar vererek yaptığı seçimlerin sonucunu kabul etmek durumundadır (Martin, Woods, Sylvester & Gardner, 2003).

Yörükoğlu (1989) çocuğun döküp saçmasına katlanarak, kendi kendisini besleme ve kendi başına yemek yeme isteğinin desteklenmesi gerektiğini söylemiştir (Akt. Sarı, 2003). Ev işlerinde; yetişkine yardımcı olabilir, sofrayı kaldırma, ya da sofrayı kurma, kırılmayacak eşyaların tozunu alma gibi faaliyetlerde bulunabilir. Bu araştırmada okulöncesi dönem çocukları için tehlikeli ve önerilmeyen tek madde tamir işleridir. Tamir işlerinde yetişkine yardım edebilir (malzemeleri taşıma gibi) ancak tek başına ev eşyalarını tamir etmesi önerilmez. Ancak kendi eşyalarından ve oyuncaklarından örneğin; arabasının çıkan tekerleğini tekrar yerine takmak gibi bazı tamir işlerini yapabilir.

Araştırmalarda özellikle ilk dört yılın öz bakım becerilerinin gelişiminde ne kadar önemi olduğuna dikkat çekilmiştir. Bir yetişkin yardımı gerekse bile, çocuklar kendi temizliklerini kendilerinin yapması gerektiğini öğrenebilir (Sarı,2003). 5 yaş çocukların öz bakım becerilerinden beklenen davranışlardan bazıları şu şekilde sıralanmıştır; yardımla saçını tarar, giysisindeki büyük düğmeleri ilikler, çözer, boyuna uygun bir askıya ceketini ya da hırkasını asar, ellerini ve yüzünü yardımsız yıkar, sofrayı kurallarına uyar (Oktay ve Unutkan, 2006).

2.1.2.2.5. Dil Gelişimi

Okul öncesi dönem de çocukların tercihlerini bildirme de dil gelişiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Çocuklar bu dönemde, seçim yapmak ve seçimini iletmek için de dili kullanır (Wehmeyer, Sands, Doll & Palmer, 1997). Kelimeleri öğrenme ve çevrelerini etiketleme, çevresini tanıırken sorduğu sorular, kullandığı kelimelerle kritik bir dönem olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde öz düzenleme becerilerinin arttığı saptanmıştır. Okul öncesi dönemde çocukların dil gelişimi hızlı bir şekilde ilerler bu sırada çocuk kararlarını açıklama, görevlerini anlatma sorumluluk alma gibi becerileri de paralelinde öğrenir. Çocuğun dil gelişimi ilerledikçe, aç, yorgun veya üzgün olduğunu daha anlaşılır biçimde ifade edeceği için duygu durumunu da kontrol altına almada yardımcı olacaktır. Çocuk bağırarak ya da ağlayarak değil kendini ifade ederek içinde bulunduğu duygu durumunu anlatabilir. Uzmanlar 5 yaş grubu çocukların dil gelişim özelliklerinden bazılarını şu şekilde belirlemişlerdir; kendisine verilen üç yönergeyi dinler ve yerine getirir, birleşik cümleler kullanır, resimdeki saçmalıkları açıklar, konuşmalarında sözcüklerin olumsuz biçimlerini de kullanır (Oktay ve Unutkan, 2006; M.E.B., 2006; Oktay, 2004; Senemoğlu, 2002).

Okul öncesi eğitimin amacı, çocuğu tüm gelişim (zihinsel, duygusal, sosyal, dil ve fiziksel) alanlarında desteklemek, gelecek eğitim basamaklarına hazırlamak, kendini ifade eden yaratıcı yönlerini ve becerilerini ortaya koyan, sosyal bir birey olarak yetişmesini sağlamaktır. Çocuğun en iyi şekilde eğitilebilmesi için yapılan çalışmalar belli bir amaç doğrultusunda olmalıdır. Bu da ancak program doğrultusunda gerçekleştirilebilir (Zembat, 1999). Okul öncesi eğitim programı o ülkenin okul öncesi eğitim amaçlarına göre şekillenir. Bugün en etkili okul öncesi eğitim programlarının, çocuğun başlattığı etkinliklere daha fazla yer veren programlar olduğu kabul edilmektedir. Böyle bir program çocuğun gelişimini bir bütün olarak ele alır aynı zamanda buna destek olan bir çevre ve yetişkinin olması gerekmektedir (Oktay, 2004).

Okul öncesi eğitim programı, çocukların nasıl öğrendiğini gösteren anlayış üzerine kurulmuş olup yeni davranışlar, eğitim durumları ve değerlendirme etkinliklerinden oluşur (Zembat, 2005). Okul öncesi eğitim programlarının uygulamaya dönük boyutunu etkinlikler ve bunlara ilişkin öğrenme yaşantıları oluşturur. Etkinlikler her programda yer alırken, öğrenme yaşantılarında yeni düzenlemelere ve değişikliklere ihtiyaç vardır.

Örneğin; rutin etkinlikler içerisinde yer alan sınıf içinde oyuncak ve eşyaları toplamayı bir gün tempo tutarak yaptıran öğretmen, bir başka zaman şarkı söyleyerek, diğer bir gün ise bir oyunun içerisinde bu etkinliği gerçekleştirebilir. Çocuklara öğrenme yaşantıları (eğitim durumları) planlanırken günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri olaylardan yola çıkarak hazırlanmalıdır. Bu ortamlar çocukları sınırlandırmamalı, kendilerini ifade etmelerine olanak tanımalıdır (Aral ve ark, 2000). Tüm bu becerileri kazanmalarında okul öncesi eğitiminde aldıkları dil eğitiminin payı oldukça büyük olduğu düşünülmektedir. Araştırmacılar bu dönemde; cümlelerin tekrarlanması, tekerlemeler, şiirler, bilmece ve hikaye sonrasında yapılan pantomim, dramatizasyon gibi etkinliklerin çocukların dil gelişimlerine çok yardımcı olduğunu vurgulamaktadırlar (Hohmann, Weikart, Bourgan, Proulx,2001; Drake,1990). Lemancher (2001) ise, okul öncesi çocukların dil etkinlikleri ile kelimeleri doğru telafuz etme, söz alma konu ile ilgili yorum yapmayı öğrendiklerini açıklamıştır (Akt. Damar, 2009).

Sonuç olarak, her çocuk farklı hızda ve farklı gelişime biçimine sahiptir. Bu gelişim aşamalarının birini diğerinden ayırmak pek mümkün değildir. Bu gelişim alanları göz önünde tutulurken aynı zamanda çocukların tek bir birey olduğu göz önüne alınmalı ve çocuğun potansiyelleri desteklenmelidir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, tarama modellerinden “ilişkisel tarama modeli” ne uygun olarak düzenlenmiştir. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. “İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir” (Karasar, 2000). Bu kapsamda, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 yaş çocukların kendini yönetme davranışının ölçülmesi için ölçme aracı geliştirilmiş ve bu ölçme aracı ile demografik bilgilerin kendini yönetme davranışına olan etkileri incelenmesi amacıyla tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2009-2010 öğretim yılında Adana ve Osmaniye ili sınırları içinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Adana ili Kozan, Seyhan, Ceyhan ilçeleri ve Osmaniye ili merkez, Düziçi ilçelerindeki okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukları araştırmaya katılmıştır. Okullara göre dağılım ise şöyledir: Osmaniye ilindeki 38 ilköğretim okulundan 10 okul, Düziçi ilçesindeki 15 ilköğretim okulundan 10 okul, bağımsız anaokullarından 4 anaokulu, Adana ili Kozan ilçesindeki 4 anaokulu, Seyhan ilçesindeki 8 anaokulundan 6 sı ve Ceyhan ilçesinde bulunan 3 anaokulu olmak üzere toplamda 37 okula ulaşılmıştır. Okullara 800 ölçme aracı dağıtılmış, ancak 425 ölçme aracı geri dönmüştür. Gelen ölçme aracı incelendiğinde 35 tanesi eksik doldurulduğu için araştırma dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak araştırmaya anaokullarına ve anasınıflarına devam eden 5 yaş grubundaki 193 kız, 197 erkek olmak üzere toplam 390 çocuk katılmıştır.

Ölçeğin güvenilirliği için test-tekrar test analizi yapılmıştır bunun için Düziçi Zübeyde Hanım Anaokulu öğrencilerinden 5 yaş grubu 45 çocuk belirlenmiştir. İki hafta arayla ölçme aracı dağıtılmıştır. Geri dönen anketler doğrultusunda 19 erkek, 20 kız olmak üzere toplamda 39 çocuk araştırmaya katılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama araçları şunlardır:

1. Kişisel Bilgi Formu
2. 5 Yaş Çocuklar İçin Kendi Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formu, araştırmaya katılan annelerden, çocukları ve kendileri hakkındaki demografik bilgileri almak amacıyla taşımaktadır. Anneler tarafından doldurulan form 12 maddeden oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda bulunan sorular (Çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, ailedeki çocuk sayısı, ailedeki kaçınıcı çocuk olduğu, çocuğun bakımına yardımcı olan başka biri var mı, çocuğun bakımına yardımcı olan kişi kim, aile içinde yaşayan akraba var mı, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, annenin çalışıp çalışmadığı, annenin yaşı ve annenin algıladığı ailenin ekonomik düzeyi) olarak düzenlenmiştir.

3.3.2. Beş Yaş Çocuklar İçin Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği

Ölçek, 5 yaş çocukların kendini yönetme davranışını ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. 40 maddeden oluşan ölçek 5'li likert tipindedir. Maddelere verilecek yanıtlar "Hiçbir zaman", "Nadiren", "Ara sıra", "Çoğu zaman", "Her zaman" şeklindedir.

3.3.2.1. Beş Yaş Çocuklar İçin Kendi Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği Maddelerinin Geliştirilmesi

5 Yaş Çocuklar İçin Kendi Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği için 53 maddelik soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzu oluşturulurken, alan yazından elde edilen bulgulardan ve Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE), Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA), Milli Eğitim Bakanlığı 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Program kitabında bulunan amaç ve kazanımlardan yola çıkılmıştır. Program kitabındaki bazı amaç ve kazanımları şöyle sıralayabiliriz: Psikomotor Alan, (Amaç:2, Kazanımlar:1-2-3-4-5-6-7-8), Bilişsel Alan, (Amaç:3, Kazanımlar:12, Amaç:18, Kazanımlar: 1-2-3-4-5-6), Dil Gelişim Alanı, (Amaç:4,

Kazanımlar: 1-2-3-4), Sosyal- Duygusal Alan, (Amaç: 2, Kazanımlar: 1-2-3, Amaç:3, Kazanımlar: 1-2-3, Amaç:4, Kazanımlar:1-2-3-4-5, Amaç :5, Kazanımlar:1-2-3) , Özbakım Becerileri, (Amaç:1, Kazanımlar: 1-2-3-4-5-6-7, Amaç:2, Kazanımlar:1-2-3-4-5-6, Amaç:3, Kazanımlar: 1-2-3-4-5).

Oluşturulan maddeler hakkında 6 uzmandan görüş alınmıştır. Uzman grubunu, okul öncesi eğitim alanından üç uzman, rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanından bir uzman, özel eğitim alanından iki uzman oluşturmaktadır. Uzmanlardan alınan geri bildirimler sonucunda ölçekteki maddelerin ifade yönünden düzeltmeleri yapılmış fakat madde çıkartmaya gerek duyulmamış ve 53 maddeden oluşan ölçme aracı hazırlanmıştır. Ölçekte bulunan 53 madde rastgele şekilde sıralanmıştır. Sorulara verilen yanıtlar “Hiçbir zaman” (5), “Nadiren”(4), “Ara sıra”(3), “Çoğu zaman” (2), “Her zaman” (1) şeklinde puanlanmış olup analizler sırasında değerlerin yüksek çıkması, çocuğun kendini yönetme davranışının alt düzey de olduğunu açıklamaktadır.

3.4. Ölçme Aracının Uygulanması

Araştırma kapsamında, veri toplama çalışması 37 okulda gerçekleşmiştir. Uygulama yapabilmek için Adana ve Osmaniye İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurulmuş ve Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 27 Mayıs 2010 tarihinde, Osmaniye İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 3 Mayıs 2010 tarihinde gerekli izin alınmıştır. İzin sonrasında Mayıs-Haziran ayları içinde uygulama okulları araştırmacı tarafından ziyaret edilmiştir. Kurum müdürlerinden de izin alınmış ve araştırmanın nasıl yapılacağı anlatılmıştır. Daha sonra anasınıfı öğretmenleri araştırmanın nasıl yürütüleceği hakkında araştırmacı tarafından bilgilendirilmiştir. Öğrenci bilgi dosyaları öğretmen ile birlikte incelenmiş, kronolojik olarak 5 yaş içinde olan çocukların anneleri araştırmaya dahil edilmiştir. Ölçek formu öğretmen aracılığı ile bir zarf içinde anneye ulaştırılmıştır. Doldurulan formlar bir hafta sonra araştırmacı tarafından öğretmenden alınmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Ölçek 390 kişilik çalışma grubuna uygulanmıştır. Ölçeğin tüm sorularının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanarak elde edilen sonuçlar tablollaştırılarak

yorumlanmıştır. Her bir soru için bu işlem yapıldıktan sonra, en son aşamada test toplam puanlarının da betimleyici istatistik değerleri bulunarak aynı tablonun sonuna eklenmiştir.

Ölçeğin uygulama sonuçları üstünde daha sonra yine güvenilirliğe ilişkin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayıları iki ayrı istatistiksel analizle açıklanmıştır. Birinci iç tutarlılık katsayısı, her bir sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach alfa katsayısıdır. İkinci yöntem testi birbirine eşit iki ayrı yarıya ayırma yöntemidir (Split Half). Bu yöntemi temel alan Guttman katsayıları hesaplanarak, Cronbach alfa katsayısı ile birlikte tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Ölçeğin geçerliğini istatistiksel açıdan belirlemek üzere yapı geçerliği işlemleri yapılmıştır. Yapı geçerliğinin belirlenmesinde ilk aşamada faktör analizleri yapılmıştır. Faktör analizi işlemlerine geçmeden önce Kaiser-Meyer-Olkin işlemleri yapılmış ve çalışma grubunun verilerinin faktör analizi yapmaya uygun olup olmadığı sınanmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin değeri ,50'den büyük olan sonuçlarda örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu kabul edilmiştir. Daha sonra aynı veriler üzerinde Barlett's test işlemleri yapılmıştır. Ölçekte yer alan 53 madde ile faktör analizi yapılmıştır. 7 faktör olarak çalıştırılan analiz sonucunda anlamsız çıkan 13 madde çıkartılmıştır. 40 madde ile tekrar yapılan faktör analizinde maddelerin anlamlı bir şekilde ilişkilendiği görülmüştür. Yeni geliştirilen ölçeklerde daha güvenilir sonuç vermesi nedeni ile yöntem olarak Varimax Rotated yöntemi seçilmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen faktörlerin özdeğerler (eigenvalue), açıkladıkları varyans ve toplam varyans değerleri tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Bir faktörün geçerliği öz değerinin yüksekliği ve tüm alt ölçeklerin birlikte açıkladığı toplam varyans yüzdesi ile açıklanmaktadır. Bir ölçeğin geçerliği için, toplam açıklanan varyans yüzdesinin, 40'ın üstünde olması gerekmektedir. Bu aşamada son olarak her bir alt faktöre giren sorularla, onların bu faktördeki faktör yükleri belirlenmiştir. Bilimsel olarak bir faktör içindeki tüm soruların faktör yüklerinin, 30'dan yüksek olmaları gerekmektedir. Bu niteliğe sahip olan maddeler içerik analizine tabi tutularak her bir faktöre bir ad verilerek testin alt ölçekleri belirlenmiştir. Testlerin güvenilirlik ve geçerliğinin belirlenmesinden sonra, madde analiz işlemlerine geçilmiştir.

Ölçek okul öncesi eğitimine devam eden 5 yaş grubu 39 çocuğa iki hafta arayla uygulanmıştır. Hem ön testte, hem de son testte anneler çocuğun kendini yönetme davranışını düşünerek ölçeği yanıtlamışlardır.

Demografik özelliklerin kendini yönetme davranışı üzerinde etkisi olup olmadığını görmek üzere varyans analizi yapılmıştır.

Araştırma kapsamında tüm sonuçlar iki yönlü olarak sınanmış ve anlamlılık düzeyi en az ,05 olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın istatistiksel analizleri SPSS-18 paket programı ile gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, 5 Yaş Çocuklar İçin Kendini Yönetme Davranışı ölçeğinin geliştirilmesine yönelik yapılan güvenirlik ve geçerlik çalışmalarına ait bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Kişisel Bilgi Formuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde 5 yaş çocukların kişisel bilgileri olarak; çocuğun cinsiyeti, ailede kaç çocuk olduğu, kaçınıcı çocuk olduğu, çocuğun bakımı ile ilgilenen başka birinin var olup olmadığı, eğer varsa kimin olduğu, aile içinde başka akraba ile birlikte yaşanıp yaşanmadığı, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin yaşı ve annenin algıladığı ekonomik düzeyi, değişkenlerine yer verilmiştir. Bu değişkenlere ilişkin bulgular Tablo 4. 1.'de sunulmuştur.

Tablo 4. 1. Çocuğun Cinsiyet Değişkenine Bağlı Frekans ve Yüzde Dağılımları

	F	%	% geç	%yığ
Kız	193	49,5	49,5	49,5
Erkek	197	50,5	50,5	100,0
Toplam	390	100,0	100,0	

Tablo 4. 1.'de görüldüğü gibi, çalışma grubunu oluşturan çocukların 193'i (%49,5) kız, 197'si (%50,5) erkek olmak üzere toplam 390 olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 2. Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Bağlı Frekans ve Yüzde Dağılımları

	f	%	%geç	%yığ
1	55	14,1	14,1	14.1
2	194	49,7	49,7	63.8
3	109	27,9	27,9	91.8
4	29	7,4	7,4	99.2
5	3	,8	,8	100,0
Toplam	390	100,0	100,0	

Tablo 4. 2.'de görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan çocukların ailelerinin 55'i (%14,1) 1 çocuklu, 194'ü (%49,7) 2 çocuklu, 109'u (%27,9) 3 çocuklu, 29'u (%7,4) 4 çocuklu, 3'ü (%0,8) 5 çocuklu olduğu görülmüştür.

Tablo 4. 3. Ailedeki Kaçınıcı Çocuk Olduğu Değişkenine Bağlı Frekans Ve Yüzde Dağılımları

	f	%	%geç	%yığ
1	206	52,8	52,8	52.8
2	109	27,9	27,9	80.8
3	58	14,9	14,9	95.6
4	15	3,8	3,8	99.5
5	2	,5	,5	100.0
Toplam	390	100,0	100,0	

Tablo 4. 3.'de görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan çocukların 206'sı (%52,8) 1.çocuk, 109'u (%27,9) 2.çocuk, 58'i (%14,9) 3.çocuk, 15'i (%3,8) 4.çocuk, 2'si (%0,5) 5.çocuk olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 4. Çocuğun Bakımında Anneye Yardımcı Birinin Olup Olmadığına Dair Bulguların Frekans ve Yüzde Dağılımları

	f	%	%geç	%yığı
Evet	109	27,9	27,9	27,9
Hayır	281	72,1	72,1	100,0
Toplam	390	100,0	100,0	

Tablo 4. 4.'de görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan çocukların 109'unun(%27,9) bakımını anne dışında başka biri üstlenmektedir. 281'inin (%72,1) bakımını sadece anne yapmaktadır.

Tablo 4. 5. Çocuğun Bakımında Anneye Yardımcı Kişi Değişkenine Bağlı Frekans ve Yüzde Dağılımı

	f	%	%geç	%yığı
Büyükanne	67	61,5	61,5	61,5
Büyükbaba	4	3,67	3,67	65,17
Bakıcı	16	15,09	15,09	80,26
Abla	9	8,25	8,25	88,51
Baba	1	,91	,91	89,42
Teyze-Hala	8	7,34	7,34	96,76
Yenge	7	6,42	6,42	100,0
Toplam	109	100,0	100,	

Tablo 4. 5.'de görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan çocukların bakımını anne haricinde 67'sini(%61,5) büyükanne, 4'ünü (%3,67) büyükbaba, 16'sını(%15,09) bakıcı,9'unu (%8,25) abla, 1'ini (%91) baba, 8'ini (%7,34) teyze ve hala,7'sini(%6,42) yenge üstlenmektedir.

Tablo 4. 6. Aile İçinde Yaşayan Akraba Değişkenine Bağlı Frekans ve Yüzde Dağılımı

	f	%	%geç	%yığ
Evet	77	19,7	19,7	19,7
Hayır	313	80,3	80,3	100,0
Toplam	390	100,0	100,0	

Tablo 4. 6.'da görüldüğü gibi çalışma grubunu oluşturan çocukların 77'si (%19,7) akraba ile birlikte yaşamakta, 313'ü (%80,3) çekirdek ailesiyle yaşamaktadır.

Tablo 4. 7. Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Bağlı Frekans ve Yüzde Dağılımı

	f	%	%geç	%yığ
İlkokul	160	40,8	40,8	40,8
Ortaokul	58	14,8	14,8	55,6
Lise	101	25,8	25,8	81,4
Lisans/önlisans	72	18,4	18,4	99,7
Lisans üstü	1	,3	,3	100,0
Toplam	390	100,0	100,0	

Tablo 4. 7.'de çalışma grubunu oluşturan çocukların annelerinin 160'ı (%40,8) ilkokul,58'i (%14,8)ortaokul,101'i(%25,8)lise,71'i (%18,4) lisans/önlisans, 1'i(%3) lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür.

Tablo 4. 8. Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Bağlı Frekans ve Yüzde Dağılımı

	f	%	%geç	%yığı
İlkokul	83	21,3	21,3	21,3
Ortaokul	83	21,3	21,3	42,6
Lise	111	28,5	28,5	71,0
Lisans/önlisans	104	26,7	26,7	97,7
Lisans üstü	9	2,3	2,3	100,0
Toplam	390	100,0	100,0	

Tablo 4. 8.'de görüldüğü gibi, çalışma grubunu oluşturan çocukların babalarının 83'ü (%21,3) ilkokul, 83'ü (%21,3) ortaokul, 111'i (%28,5) lise, 104'ü (%26,7) linsans/önlisans, 9'u (%2,3) lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 9. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine Bağlı Frekans ve Yüzde Dağılımı

	f	%	%geç	%yığı
Evet	98	25,1	25,1	25,1
Hayır	292	74,9	74,9	100,0
Toplam	390	100,0	100,0	

Tablo 4. 9.'da görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan çocukların annelerinin 98'i (%25,1) çalışmakta,292'ü (%74,9) hiçbir işte çalışmamaktadır.

Tablo 4. 10. Annenin Yaş Değişkenine Bağlı Frekans ve Yüzde Dağılımı

	f	%	%geç	%yığ
20-29	133	34,1	34,1	34,1
30-39	228	58,5	58,5	92,6
40-49	27	6,9	6,9	99,5
50-59	2	,5	,5	100
Toplam	390	100,0	100,	

Tablo 4. 10.'da görüldüğü üzere, çalışma grubu çocukların annelerinin %34,1'si (133 kişi) 20-29 yaş, %58,5'ü (228 kişi) 30-39 yaş, %6,9'u (27 kişi) 40-49 yaş, %5'i (2 kişi) 50-59 yaş aralığında olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 4. 11. Annenin Algıladığı Ailenin Ekonomik Düzeyi Değişkenine Bağlı Frekans ve Yüzde Dağılımı

	f	%	%geç	%yığ
Alt Düzey	73	18,7	18,7	18,7
Orta Düzey	302	77,4	77,4	96,2
Üst Düzey	15	3,8	3,8	100,0
Toplam	390	100,0	100,0	

Tablo 4. 11.'de görüldüğü üzere, çalışma grubunu oluşturan çocukların 73'ü (%18,7) alt düzey, 302 (%77,4) orta düzey, 15'i (%3,8) üst düzey ekonomiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

4.2. KYDÖ'nin Betimleyici İstatistik Sonuçları

Tüm soruların aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanarak tablolaştırılmış ve tablonun sonuna test toplam puanlarının da betimleyici istatistik değeri bulunarak aşağıda ki Tablo 4. 12.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 12. KYDÖ Maddelerinin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

Maddeler	\bar{X}	SS
m3	1,56	,82
m5	3,26	1,18
m6	2,38	1,14
m7	1,11	,43
m8	1,27	,60
m9	1,91	1,15
m10	1,20	,57
m11	1,40	,73
m12	1,80	1,02
m13	1,54	,85
m15	1,52	,72
m16	1,83	,96
m17	1,93	,92
m18	1,66	,86
m19	1,59	,88
m21	1,84	,89

Maddeler	\bar{X}	SS
m22	2,33	1,15
m23	1,87	1,01
m24	1,92	1,07
m29	2,16	1,00
m30	2,31	1,04
m32	1,93	1,00
m33	2,03	,89
m34	1,75	,88
m35	1,34	,58
m36	1,39	,63
m37	1,61	,823
m38	1,68	,91
m39	2,45	1,36
m40	1,65	,88
m41	1,76	,970
m42	2,83	1,53
m43	1,90	1,03
m44	1,87	,93
m46	1,63	,89
m47	1,53	,82

Maddeler	\bar{X}	SS
m49	1,24	,61
m50	1,95	1,06
m51	2,38	1,33
m52	1,51	,80
Toplam	72,98	16,92

(n=390)

Tablo 4. 12.'de 5 yaş çocukları için Kendini Yönetme Davranışı Ölçek maddelerinin tanımlayıcı istatistik değerleri verilmiştir. Testte toplam 40 madde bulunmaktadır. Testin likert tipi ölçek olduğu düşünülürse, testten alınabilecek en yüksek puan 200, en düşük puan ise 40'tır. Ankette en düşük puanı alan çocuk kendini yönetme davranışını kazanmış olduğunu göstermektedir. En yüksek puan alan çocuk ise kendini yönetme davranışını kazanabilmesi için desteklenmesi gerekmektedir. En düşük ortalama 10. maddeden elde edilmiştir (1,20) (El ve yüzünü yıkadıktan sonra yardım almadan kurular). En yüksek ortalama 5. maddeden elde edilmiştir (3.26) (Sağlığı olumsuz etkileyen yiyecek ve içecekleri yemekten, içmekten kaçınır kola, cips gibi).

Betimsel analiz olarak çalışmaya katılan 390 çocuğun KYDÖ'nden elde ettiği puanların ortalaması, standart sapması, en düşük ve en yüksek değerleri hesaplanmıştır. Alınan ortalama puan 72,98, standart sapma 16,92, en yüksek puan 141 ve en düşük puan 41 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre, çalışma grubunun genel olarak kendini yönetme davranışlarını orta düzeyin biraz üzerinde gösterdiği ortaya çıkmıştır.

4.3. KYDÖ'nin Güvenirliğine Ait Bulgular

Ölçeğin uygulama sonuçları üstünden güvenirlige ilişkin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayıları iki ayrı istatistiksel yöntem kullanılarak bulunmuştur. Birinci iç tutarlılık katsayısı, her bir sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach Alfa katsayısıdır. İkinci yöntem testi birbirine eşit iki ayrı yarıya ayırma yöntemidir (split halves). Bu yöntemi temel alan Split-Halves ve Guttman katsayıları hesaplanarak, Cronbach Alfa katsayısı ile birlikte tablolaştırılarak aşağıda yorumlanmıştır.

Tablo 4. 13. KYDÖ Güvenirlik Katsayısı

İç tutarlılık Katsayısı	<i>R</i>	<i>P</i>
Cronbach alfa	,90	<,001
Split-Half	,88	<,001
Gutman	,79	<,001

N = 390

Tablo 4. 13.' de 5 Yaş Çocuklar İçin Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği Güvenirlik Katsayıları verilmiştir. En yüksek sonucu Cronbach Alfa katsayısı (,90), en düşük Guttman katsayısı (,79) vermiştir. Bu durumda Cronbach Alfa katsayısı ve Split-Halves katsayısı %80'in üstünde olduğu, Guttman katsayıları ise %80'e yakın bir değerde olduğu görülmektedir. Sonuç olarak testin güvenirligi yeterli ölçüde yüksektir.

4.4. KYDÖ Geçerliğine Ait Bulgular

Kaiser-Meyer-Olkin işlemleri yapılmış ve araştırma çalışma grubunun verilerinin faktör analizi yapmaya uygun olup olmadığı sınanmıştır. Aynı veriler üzerinde Barlett's test işlemleri yapılmıştır. Böylece ölçeğin alt ölçeklerinin varlığı saptanmıştır. Yeni geliştirilen duyuşsal testlerde daha güvenilir sonuç vermesi nedeni ile yöntem olarak Varimax Rotated yöntemi seçilmiştir. Sonuçlar Tablo 4. 14'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 14. KYDÖ İçin Yapılan Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett Analizi İstatistikleri

Kaiser-Meyer-Olkin Değerleri		,88
Bartlett's Test	Kaykare	4321,93
	Sd	780
	P	,000

Tablo 4. 14.'de 5 Yaş Çocuklar İçin Kendi Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği İçin yapılan Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett test İstatistikleri sonuçları verilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin Değerinin ,50'nin üstünde sonuç vermesi nedeni ile örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olduğu anlaşılmıştır. Bartlett's test sonucunun da istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi, ölçeğin ölçtüğü değişkenin evren parametresinde çok boyutlu bir değişkenden geldiği anlaşılmıştır. Bu nedenle faktör analizi işlemlerine geçilmiştir.

Ölçeğin geçerliğini istatistiksel açıdan belirlemek üzere yapı geçerliği işlemleri yapılmıştır. Yapı geçerliğinin belirlenmesinde ilk aşamada faktör analizleri yapılmıştır. Ölçeğin 53 maddelik hali ile faktör analizi herhangi bir faktör sayısı belirlenmeden çalıştırılmıştır. Bunun sonucunda 15 faktör altında sorular dağılmıştır. Ancak soruların anlamsız bir araya geldiği görülmüştür bunun sonucunda 10 faktörle tekrar faktör analizi yapılmıştır, yine soruların anlamlı dağılmadığı ortaya çıkmıştır ardından 3, 4, 5, 6, 7, faktörle tekrar faktör analizi yapılmıştır sonuç olarak 7 faktör altında 53 maddelik ölçekten faktör yükleri ,30'un altında olan ve birden çok faktörde yer alan 13 madde ölçekten çıkartılmıştır, 13 soru çıkartıldığında maddelerin anlamlı dağıldığı ortaya çıkmıştır. Tablo 4. 15.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 15. KYDÖ’ndeki Maddelerin Faktör Yükleri

Faktörler	1	2	3	4	5	6	7
m29	.570						
m3	.558						
m17	.531						
m16	.515						
m6	.508						
m11	.506						
m5	.503						
m50	.486						
m12	.469						
m8	.457						
m33	.416						
m30	.414						
m13	.390						
m15	.347						
m22		.662					
m19		.599					
m23		.590					
m21		.483					

Faktörler	1	2	3	4	5	6	7
m18		.471					
m46			.678				
m47			.606				
m35			.536				
m44			.515				
m34			.490				
m32			.381				
m38				.704			
m37				.580			
m36				.577			
m52				.459			
m24				.441			
m43				.416			
m7					.771		
m10					.553		
m9					.539		
m39						.602	
m51						.567	
m42						.525	

Faktörler	1	2	3	4	5	6	7
m41							.670
m40							.656
m49							.531

Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen 7 faktöre verilen isimler, her faktördeki madde sayısı ve örnekler şöyledir:

Faktör 1 (14 madde): 3, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 29, 30, 33 ve 50. maddeler faktör içinde yer almıştır. Maddelerin içerikleri incelendiğinde faktöre *Kendine ve Çevresine Özen Gösterme* adının verilmesi uygun görülmüştür.

Çevresindeki eşyaları özenli kullanır.

Tırnakları uzadığında yetişkini uyarır.

Faktör 2 (5 madde): 18, 19, 21, 22 ve 23. maddeler faktör içinde yer almış ve maddelerin içeriğine uygun olarak faktöre *Özbakım/Giyinme* adı verilmiştir.

Giyisilerini (pantolon, etek ,tişört gibi) yardım almadan giyer.

Yatma zamanı geldiğinde uygun olan giyeceği (pijama gecelik) giyer.

Faktör 3 (6 madde): 32, 34, 35, 44, 46 ve 47. Maddelerden oluşmuş ve maddelerin içerikleri gereği *Kendini İfade etme* adını almıştır.

“Hayır” demesi gerektiği durumlarda “ hayır” diyebilir.

Seçenek verildiğinde (hangi yemeği, hangi oyuncağı, hangi filmi, gibi) kendi isteğini/beğendiğini seçer.

Faktör 4 (6 madde): 24, 36, 37, 38, 43 ve 52. maddelerden oluşmaktadır. İçeriğine uygun olarak *Kişiler Arası İletişim* adını alması uygun görülmüştür.

Ret edilme durumunda gerekçesini beğenmediğinde yetişkine kendi düşüncesini ifade eder.

Telefonda uygun şekilde konuşur.

Faktör 5 (3 madde): 7, 9 ve 10. maddeler faktör içinde yer almaktadır ve maddelerin içerikleri incelendiğinde faktöre *Özbakım/Temizlik* adı verilmiştir.

Ellerini (sabun kullanarak) yardım almadan yıkar.

El ve yüzünü yıkadıktan sonra yardım almadan kurular.

Faktör 6 (3 madde): 39, 42 ve 51. maddeler faktörde yer almış ve maddelerin içeriğine uygun olarak faktöre *Yetişkinden Ayrılma ve Acil Durumlarla Baş Edebilme* adını alması uygun görülmüştür.

Yetişkin gözetiminde (bakkala, parka gitme gibi) kısa mesafelerde yetişkinden ayrılır.

Acil durumlarda başvurabilecek telefon numaralarından en az birini (ambulans, polis, itfaiye gibi) bilir.

Faktör 7 (3 madde): 40, 41 ve 49. Maddelerden oluşmuş ve maddelerin içerikleri gereği *Kendini ve Eşyalarını Koruma* adını almıştır.

Tehlikeli durumlarda ortamdan uzaklaşır.

Kendine ait eşyaları tanır ve sahiplenir.

Tablo 4. 16. Yapılan analizler sonucunda elde edilen faktörlerin özdeğerleri (eigenvalue), açıkladıkları varyans ve toplam varyans değerleri tablollaştırılarak yorumlanmıştır. Son olarak her bir alt faktöre giren sorularla, onların bu faktördeki faktör yükleri belirlenmiştir. Yukarıda tanımlanmış olan 7 faktörün ayrı ayrı yüzde kaçını açıkladığını gösteren öz varyans detayları açıklanmıştır.

Tablo 4. 16. Faktörlerin Öz Değerleri ve Varyansa Katkıları

Faktör	Madde sayısı	Öz Değer	Varyans	Birikimli Varyans
1	14	8,62	21,56	21,56
2	5	2,35	5,89	27,46
3	6	1,85	4,63	32,10
4	6	1,57	3,93	36,03
5	3	1,40	3,51	39,54
6	3	1,35	3,38	42,93
7	3	1,26	3,16	46,10

Faktör analizi sonucunda yukarıda belirlenen 7 faktör birlikte varyansın % 46,10'unu açıklamaktadır. Birinci faktör varyansa % 21,56 ile en yüksek katkıda bulunmaktadır. Diğer faktörlerin varyansa katkıları sırasıyla % 5,89, % 4,63 , % 3,93, %3,51, % 3,38 ve % 3,16 şeklindedir.

Faktör yükleri, 30'dan yüksek olan maddeler içerik analizine tabi tutularak her bir faktöre bir ad verilmiş ve testin alt ölçekleri belirlenmiştir. Faktörlerin kendi içinde güvenilirliğini hesaplamak için Cronbach α hesaplanmış ve Tablo 4. 17.'de açıklanmıştır.

Tablo 4. 17. KYDÖ Alt Boyutlarının İç Tutarlık Katsayıları

Faktör Adları	Cronbach α
Kendine ve Çevresine Özen Gösterme	,84
Özbakım/Giyinme	,70
Kendini İfade etme	,68
Kişiler Arası İletişim	,68
Özbakım/Temizlik	,49
Yetişkinden Ayrılma ve Acil Durumlarla Baş Edebilme	,47
Kendini ve Eşyalarını Koruma	,58

Bazı faktördeki Cronbach alfa değerleri düşük çıkmıştır (.80'den). Düşük olan değerler, faktörlerin altındaki soru sayılarının az olduğundan kaynaklandığı düşünülebilir. Bu nedenle test tekrar test analizi alt faktörler dikkate alınarak yeniden çalıştırılmış ve katılımcıların her iki ölçeğin alt faktörlerinden aldıkları toplam puanların arasındaki ilişki kontrol edilmiştir. Sonuçlar Tablo 4. 18.'da verilmiştir.

Tablo 4. 18. Alt Faktörlerin Test Tekrar Test Analizi İle Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Faktör Adları	R
Kendine ve Çevresine Özen Gösterme	,95
Özbakım/Giyinme	,99
Kendini İfade etme	,99
Kişiler Arası İletişim	,99
Özbakım/Temizlik	,76
Yetişkinden Ayrılma ve Acil Durumlarla Baş Edebilme	,99
Kendini ve Eşyalarını Koruma	,99

$p < .01$

Korelasyon sonuçlarının .75'ten büyük ve anlamlı olması her iki öçekten alınan puanların farklı zamanlarda tutarlı ölçüm yapmakta olduklarını göstermektedir. Bu sonuçlardan yola çıkarak geliştirilmiş olan ölçeğin alt faktörlerinin de güvenilir olduğu kabul edilebilir.

4.5. Madde Analizi

Testlerin güvenilirlik ve geçerliğinin belirlenmesinden sonra, madde analiz işlemlerine geçilmiştir. Madde analizi işlemlerinde madde güvenilirlik ve geçerlik (ayrı edicilik) indekslerinin hesaplanması yapılmıştır. Madde güvenilirlik katsayıları, madde toplam (item total) korelasyonlarının bulunması ile gerçekleştirilmiştir. Madde ayırt edicilik değerlerinin bulunması için örneklem grubunun %27'si hesaplanmış, daha sonra test toplam puanları en yüksek puandan en düşük puana doğru sıralanmış ve en yüksek puan alan %27'lik grubun aritmetik ortalaması ile en düşük puan almış olan %27'lik grubun o maddeden aldığı aritmetik ortalamalar arasında ilişkisiz grup "t" testi yapılmıştır. Tablo 4. 19.'da madde analizinin detaylı sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 4. 19. KYDÖ Madde Analizi Sonuçları

	Madde Çıkartıldığında Ölçek Ortalaması	Madde Çıkartıldığında Ölçek Varyansı	Madde- Toplam Korelasyonu	Ayrıtedicilik katsayısı
m3	71,42	275,32	,378	9,20
m5	69,72	270,59	,368	9,08
m6	70,60	269,46	,417	8,64
m7	71,86	281,92	,295	4,43
m8	71,72	277,96	,400	6,20
m9	71,07	272,36	,334	7,15
m10	71,78	279,85	,325	5,93
m11	71,58	274,15	,482	8,38
m12	71,18	273,15	,360	8,60
m13	71,44	272,93	,451	8,28
m15	71,46	275,46	,432	9,03
m16	71,15	270,33	,478	1,70
m17	71,05	268,77	,556	1,98
m18	71,32	274,60	,386	7,56
m19	71,39	272,90	,436	8,97
m21	71,13	271,49	,477	9,20
m22	70,65	265,24	,527	1,45

	Madde Çıkartıldığında Ölçek Ortalaması	Madde Çıkartıldığında Ölçek Varyansı	Madde- Toplam Korelasyonu	Ayrırtedicilik katsayısı
m23	71,11	270,49	,444	8,94
m24	71,06	270,22	,426	8,89
m29	70,83	268,53	,510	10,48
m30	70,67	265,81	,572	12,84
m32	71,05	269,05	,494	11,42
m33	70,95	269,05	,565	12,85
m34	71,24	272,27	,457	8,53
m35	71,64	279,56	,332	8,04
m36	71,59	277,92	,379	8,15
m37	71,37	275,22	,384	7,89
m38	71,30	273,62	,391	7,59
m39	70,53	278,94	,122	4,36
m40	71,34	274,18	,396	8,95
m41	71,23	274,08	,356	7,02
m42	70,14	268,80	,303	8,27
m43	71,07	271,67	,400	9,40
m44	71,11	272,85	,410	8,99
m46	71,35	276,16	,316	7,47

	Madde Çıkartıldığında Ölçek Ortalaması	Madde Çıkartıldığında Ölçek Varyansı	Madde- Toplam Korelasyonu	Ayrırtedicilik katsayısı
m47	71,45	274,63	,408	7,97
m49	71,74	279,12	,336	4,95
m50	71,03	269,15	,461	10,35
m51	70,60	267,31	,395	9,89
m52	71,48	274,97	,403	8,62

Sd = 208, $p < .01$

Madde 7 ve madde 39 haricinde diğer bütün maddelerin madde toplam korelasyonları .3'ün üstünde çıkmıştır. Madde 7 ve 39'un .3'ün altında olmasına rağmen faktör analizi sonucunda bu maddelerin ilgili faktörleri yüksek oranda ilişkili olduğu görülmüştür. Bu iki madde buldukları faktörler için önem teşkil ettikleri için çıkartılmamıştır. Ayrıca bütün soruların ayrırt edicilik indeksleri anlamlı ve yüksek oranda farklı çıkmıştır. Genel olarak görüldüğü üzere maddeler güvenilir ve geçerlidir. Bu sonucun ışığında geliştirilmiş olan ölçek kendini yönetme davranışını en yüksek gösterenden en düşük göstereni ayırt edebilmektedir.

Tutarlılığı hesaplamak için ölçekler arasındaki ilişki Pearson moment katsayısı ve Spearman's rho korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Pearson moment korelasyon katsayısı $r = .98$, $p < .001$ ve Spearman's rho korelasyon katsayısı $r = .98$, $p < .001$ düzeyde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar testin % 98 test-tekrar test güvenilirliğine (devamlılık katsayısı) sahip olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuçla testin mükemmel yakın bir güvenilirliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

4.5. Kendini Yönetme Ölçeği İle Kişisel Bilgi Formu Değişkenleri Arasında Yapılan Analizlere İlişkin Bulgular

5 yaş çocuklar için kendini yönetme davranışı ölçeğinden elde edilen sonuçların çocukların kişisel bilgilerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı varyans analizi yapılarak

incelenmiştir. Aşağıdaki bölüm de her demografik özellik ayrı alt başlıklar olarak ele alınmıştır.

4.5.1. Çocuğun Cinsiyetine İlişkin Bulgular

Çocuğun cinsiyetine göre KYDÖ'nden alınan ortalama ve standart sapma sonuçları tablo 4.20. 'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 20. KYDÖ Sonuçlarının Cinsiyetlere Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	N	\bar{X}	Ss
Kız	193	71,04	16,66
Erkek	197	74,89	17,00
Toplam	390	72,99	16,92

Tablo 4.20.'de belirtilen puan ortalamaların çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık yarattığını göstermiştir. $F(1, 390) = 5.117, p < .05$. Bu durumda kız çocukların kendini yönetme davranışı ölçeğine verilen cevaplarda erkek çocuklarına göre bu davranışları gerçekleştirmede daha başarılı olduğu görülmektedir.

4.5.2. Ailedeki Çocuk Sayısına İlişkin Bulgular

Çocuk sayısına göre KYDÖ'nden alınan ortalama ve standart sapma sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 4. 21. KYDÖ Sonuçlarının Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	N	\bar{X}	Ss
1	55	76,89	16,95
2	194	72,05	16,92
3	109	72,42	16,68
4	29	73,03	17,62
5	3	82,33	16,56
Toplam	390	72,98	16,92

Yapılan analizden elde edilen puan ortalamaları, çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermiştir. $F(4, 390) = 1.141, p = .337$. Bu sonuca göre, ailedeki çocuk sayısının, çocuğun kendini yönetme davranışı üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı ortaya çıkmıştır.

4.5.3. Ailedeki Kaçınıcı Çocuk Olduğuna İlişkin Bulgular

Ailedeki çocuk sırasına göre KYD ölçeğinden alınan ortalama ve standart sapma sonuçları aşağıda tablo 4.22.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 22. KYDÖ Sonuçlarının Ailedeki Çocuk Sırasına Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	N	\bar{X}	Ss
1	206	74,81	16,89
2	109	69,88	16,86
3	58	72,68	16,46
4	15	70,53	17,28
5	2	81,50	23,33
Toplam	390	72,98	16,92

Yukarıda belirtilen puan ortalamaları ailedeki çocuk sıralamasında kaçınıcı çocuk olduğunun anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermiştir. $F(4,390) = 1.742$, $p=.140$. Sonuca baktığımızda, annenin cevapladığı kendini yönetme ölçeğine ait sonuçları veren çocuğun, ailedeki kaçınıcı çocuk olduğu, kendini yönetme davranışını gerçekleştirip gerçekleştiremediği konusunda anlamlı bir fark yaratmadığını görmekteyiz.

4.5.4. Çocuğun Bakımında Anneye Yardımcı Birinin Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Çocuğun bakımında anneye yardımcı birinin olup olmadığına göre kendini yönetme davranışı ölçeğinden alınan ortalama ve standart sapma sonuçları tablo 4.23.' de gösterilmiştir.

Tablo 4. 23. KYDÖ Sonuçlarının Çocuğun Bakımında Anneye Yardımcı Birinin Olup Olmadığına Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	N	\bar{X}	SS
Evet	109	76,88	17,83
Hayır	281	71,48	16,34
Toplam	390	72,98	16,92

Tablo 4.23.'de KYDÖ analizinden elde edilen puan ortalamalarının çocuğun bakımında anneye yardımcı birinin olma durumuna göre anlamlı bir farklılık yarattığı görülmüştür. $F(1, 390) = 8.143, p < .05$. Bu durumda, ölçeğe katılan çocuğun bakımı ile ilgilenen başka birinin olması ile çocuğun kendini yönetme davranışı arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Yani, çocuğun bakımı ile anne haricinde ilgilenen başka birinin varlığı çocuğun kendini yönetme davranışını, anne haricinde bakıcısı olmayan çocuğa göre daha düşük düzeyde göstermektedir diyebiliriz. Çocuğun bakımı ile yalnızca annenin ilgilenmesi kendini yönetme ölçeğine verilen cevaplarda yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

4.5.5. Çocuğun Bakımında Anneye Yardımcı Kişiye İlişkin Bulgular

Çocuğun bakımında anneye yardımcı kişiye göre KYD ölçeğinden alınan ortalama ve standart sapma sonuçları tablo 4.24.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 24. KYDÖ Sonuçlarının Çocuğun Bakımında Anneye Yardımcı Olan Kişiye Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	N	\bar{X}	SS
Anne	282	71,39	16,38
Diğer	108	77,16	17,68
Toplam	390	72,99	16,92

Yapılan istatistik analiz sonucunda iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $F(1, 390) = 9.250$, $p < .05$. Annenin ilgilendiği çocuklarda kendini yönetme davranışlarının daha fazla görüldüğü saptanmıştır.

4.5.6. Aile İçinde Yaşayan Akrabaya İlişkin Bulgular

Aile içinde yaşayan akrabaya göre KYD ölçeğinden alınan ortalama ve standart sapma sonuçları tablo 4.25.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 25. KYDÖ Sonuçlarının Aile İçinde Yaşayan Akrabaya Göre Ortalama Ve Standart Sapma Sonuçları

	N	\bar{X}	SS
Evet	77	77,29	18,41
Hayir	313	71,92	16,39
Toplam	390	72,98	16,92

Tablo 4.25.'de KYDÖ analizinden elde edilen puan ortalamalar aile içinde yaşayan akraba değişkenine göre anlamlı bir farklılık yarattığını göstermiştir. $F(1, 390) = 6.304$, $p < .05$. Bu sonuca göre, anne, baba, çocuk(lar) haricinde evin içinde akrabası ile birlikte yaşayan çocukların kendini yönetme davranışını, yalnız anne babası varsa kardeşi ile birlikte yaşayan çocuğa göre daha düşük düzeyde gösterdiğini söyleyebiliriz. Ailede akrabası olmayan çekirdek ailede yaşayan çocukların kendini yönetme davranışını göstermede daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır.

4.5.7. Annenin Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular

Annenin eğitim düzeyine göre KYD ölçeğinden alınan ortalama ve standart sapma sonuçları tablo 4.26.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 26. KYDÖ Sonuçlarının Annenin Eğitim Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	N	\bar{X}	SS
İlkokul	160	75,03	17,94
Ortaokul	58	72,62	16,46
Lise	99	69,14	16,84
Önlisans ve üzeri	73	74,02	14,31
Toplam	390	72,98	16,92

Yukarıda ki tablodan görüldüğü üzere KYDÖ'nden elde edilen puan ortalamalarının annenin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermiştir, $F(3, 390) = 2.615$, $p = ,051$. Bu durumda annenin eğitim düzeyi çocuğun kendini yönetme davranışı üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığını söyleyebiliriz.

4.5.8. Babanın Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular

Babanın eğitim düzeyine göre KYD ölçeğinden alınan ortalama ve standart sapma sonuçları tablo 4.27.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 27. KYDÖ Sonuçlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	N	\bar{X}	SS
İlkokul	83	78,67	18,10
Ortaokul	83	71,85	17,89
Lise	111	70,00	15,21
Önlisans ve Lisans	104	72,87	16,29
Lisansüstü	9	69,11	14,03
Toplam	390	72,98	16,92

Tablo 4.27.'de elde edilen puan ortalamaları babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık yarattığını göstermiştir, $F(4, 390) = 3.503$, $p < .05$. Bu durumda, babanın eğitim düzeyi arttıkça çocuğun kendini yönetme davranışını gösterme düzeyinin de arttığını söyleyebiliriz.

4.5.9. Annenin Çalışma Durumuna İlişkin Bulgular

Annenin çalışma düzeyine göre KYD ölçeğinden alınan ortalama ve standart sapma sonuçları tablo 4.28.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 28. KYDÖ Sonuçlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	N	\bar{X}	SS
Evet	98	74,37	17,10
Hayır	292	72,52	16,86
Toplam	390	72,98	16,92

Tablo 4.28.'de belirtilen puan ortalamaların annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermiştir, $F(1, 390) = .880$, $p = .349$. Bu sonuca bakarak, çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarında kendini yönetme davranışını gösterme ile ilgili anlamlı etkisi yoktur. Ancak ortalamalara bakıldığında çalışan annelerin çocuklarının kendini yönetme davranışını daha yüksek seviyede gösterdiğini görmekte birlikte bu sonucu genelleyemeyiz. Sonuç olarak yapılan bu çalışmada çalışan annelerin çalışmayan annelerin çocuklarına bakarak kendini yönetme davranışını daha az düzeyde gösterdiğini söyleyebiliriz.

4.5.10. Annenin Yaşına İlişkin Bulgular

Annenin yaşına ilişkin KYD ölçeğinden alınan ortalama ve standart sapma sonuçları tablo 4.29.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 29. KYDÖ Sonuçlarının Annenin Yaşına Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	N	\bar{X}	SS
20 - 29	133	73,53	16,86
30 - 39	228	72,32	17,28
40 - 49	27	75,00	14,45
50 - 59	2	86,00	7,07
Toplam	390	72,98	16,92

Tablo 4.29.'da belirtilen ortalamaların annenin yaşına göre farklılık yaratmadığını göstermektedir, $F(3, 390) = .684$, $p = .562$. Sonuca bakıldığında, annenin yaş düzeyi çocuğun kendini yönetme davranışını gerçekleştirmesinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

4.5.11. Annenin Algıladığı Ailenin Ekonomik Düzeyine İlişkin Bulgular

Annenin algıladığı ailenin ekonomik düzey duruma göre KYD ölçeğinden alınan ortalama ve standart sapma sonuçları tablo 4.30.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 30. KYDÖ Sonuçlarının Annenin Algıladığı Ailenin Ekonomik Düzeye İlişkin Bulgulara Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	N	\bar{X}	SS
Alt düzey	73	79,27	18,73
Orta düzey	302	71,65	16,17
Üst düzey	15	69,20	16,51
Toplam	390	72,98	16,92

Tablo 4.30.'dan elde edilen ortalamaları, annelerin algıladığı ailenin ekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık yarattığını göstermiştir, $F(2, 390) = 6.523$, $p < .05$. Buna göre annenin algısına göre ailenin ekonomik durumu üst düzey olan ailelerin çocukları kendini yönetme davranışını ekonomik durumu alt düzeyde olan ailelerin çocuklarından daha üst düzeyde göstermektedir.

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma da okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocukların kendini yönetme davranışı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Bu bölümde araştırmanın “Amaçlar” başlığı altında yer alan sorulara “Bulgular” başlığı altında, elde edilen veriler üzerinde yapılan istatistiksel analizlerle ayrıntılı cevaplar verilmeye çalışılmış, elde edilen bulgular araştırmanın amaçları doğrultusunda sıralanmış, bu sonuçlar diğer araştırma bulguları çerçevesinde tartışılmıştır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

5 Yaş İçin Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği güvenirlik ve geçerlik sonuçları incelendiğinde; Testte toplam 40 madde bulunmaktadır. Testin likert tipi ölçek olduğu düşünülürse, testten alınabilecek en yüksek puan 200, en düşük puan ise 40’tır. Ankette en düşük puanı alan çocuk kendini yönetme davranışını kazanmış olduğunu göstermektedir. En yüksek puan alan çocuk ise kendini yönetme davranışını kazanabilmesi için desteklenmesi gerekmektedir. Bu sonuçlara göre, çalışma grubu kendini yönetme davranışlarını orta düzeyin üzerinde gösterdiği ortaya çıkmıştır. En düşük ortalama 10. maddeden elde edilmiştir (El ve yüzünü yıkadıktan sonra yardım almadan kurular). En yüksek ortalama 5. maddeden elde edilmiştir (Sağlığı olumsuz etkileyen yiyecek ve içecekleri yemekten, içmekten kaçınır kola, cips gibi). Bu durumda, çocukların kendini yönetme davranışı ölçeğinde başarı gösterilen madde “el ve yüzünü yıkadıktan sonra yardım almadan kurular” maddesinde kendini yönetebildiği ancak desteklenmesi gereken davranışlar arasında ilk sırayı alan ise “sağlığı olumsuz etkileyen yiyecek ve içecekleri yemekten kaçınır” maddesi olmuştur.

Cronbach Alfa, Split- Half ve Gutman katsayılarına bakarak güvenirlik katsayılarına bakılmıştır. APA kriterine göre %80 in üstü yüksek güvenirliktir. Bunun sonucunda Cronbach Alfa, Split- Half bu değer üzerinde olması ve Gutman katsayısının da bu değere yakın olması dolayısıyla ölçek güvenirliği yeterli düzeyde güvenilir diyebiliriz. Ardından yapılan test tekrar test analizi ile testler arasındaki tutarlılığı hesaplamak için testler arasındaki ilişki Pearson moment katsayısı ve Spearman’s rho korelasyon

katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar % 98 test tekrar test güvenilirliğine sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuçla testin mükemmel yakın bir güvenilirliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Kaiser-Meyer-Olkin değerine bakılmış ve ,50'nin üstünde sonuç vermesi nedeniyle örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olduğu anlaşılmıştır. Barlett test sonucunun da istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi, ölçeğin ölçtüğü değişkenin evren parametresinde çok boyutlu bir değişkenden geldiği anlaşılmıştır. Bu nedenle faktör analizi işlemlerine geçilmiştir.

Testin geçerliğini istatistiksel açıdan belirlemek üzere yapı geçerliği işlemleri yapılmıştır. Yapı geçerliğinin belirlenmesinde ilk aşamada faktör analizleri yapılmıştır. Testin 53 maddelik hali ile faktör analizi herhangi bir faktör sayısı belirlenmeden çalıştırılmıştır. Bunun sonucunda 15 faktör altında sorular dağılmıştır. Ancak soruların anlamsız bir araya geldiği görülmüştür bunun sonucunda 10 faktörle tekrar faktör analizi yapılmıştır, yine soruların anlamlı dağılmadığı ortaya çıkmıştır ardından 3, 4, 5, 6, 7, faktörle tekrar faktör analizi yapılmıştır sonuç olarak 7 faktör altında 53 maddelik testten faktör yükleri ,30'un altında olan ve birden çok faktörde yer alan 13 madde ölçekten çıkartılmıştır, 13 soru çıkarıldığında maddelerin anlamlı dağıldığı ortaya çıkmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen 7 faktöre verilen isimler, her faktördeki madde sayısı ve örnekler şöyledir:

Faktör 1 (14 madde): 3, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 29, 30, 33 ve 50. maddeler faktör içinde yer almıştır. Maddelerin içerikleri incelendiğinde faktöre *Kendine ve Çevresine Özen Gösterme* adının verilmesi uygun görülmüştür.

Çevresindeki eşyaları özenli kullanır.

Tırnakları uzadığında yetişkini uyarır.

Faktör 2 (5 madde): 18, 19, 21, 22 ve 23. maddeler faktör içinde yer almış ve maddelerin içeriğine uygun olarak faktöre *Özbakım/Giyinme* adı verilmiştir.

Giysilerini (pantolon, etek ,tişört gibi) yardım almadan giyer.

Yatma zamanı geldiğinde uygun olan giyeceği (pijama gecelik) giyer.

Faktör 3 (6 madde): 32, 34, 35, 44, 46 ve 47. Maddelerden oluşmuş ve maddelerin içerikleri gereği *Kendini İfade etme* adını almıştır.

“Hayır” demesi gerektiği durumlarda “ hayır” diyebilir.

Seçenek verildiğinde (hangi yemeği, hangi oyuncağı, hangi filmi, gibi) kendi isteğini/beğendiğini seçer.

Faktör 4 (6 madde): 24, 36, 37, 38, 43 ve 52. maddelerden oluşmaktadır. İçeriğine uygun olarak *Kişiler Arası İletişim* adını alması uygun görülmüştür.

Ret edilme durumunda gerekçesini beğenmediğinde yetişkine kendi düşüncesini ifade eder.

Telefonda uygun şekilde konuşur.

Faktör 5 (3 madde): 7, 9 ve 10. maddeler faktör içinde yer almaktadır ve maddelerin içerikleri incelendiğinde faktöre *Özbakım/Temizlik* adı verilmiştir.

Ellerini (sabun kullanarak) yardım almadan yıkar.

El ve yüzünü yıkadıktan sonra yardım almadan kurular.

Faktör 6 (3 madde): 39, 42 ve 51. maddeler faktörde yer almış ve maddelerin içeriğine uygun olarak faktöre *Yetişkinden Ayrılma ve Acil Durumlarla Baş Edebilme* adını alması uygun görülmüştür.

Yetişkin gözetiminde (bakkala, parka gitme gibi) kısa mesafelerde yetişkinden ayrılır.

Acil durumlarda başvurabilecek telefon numaralarından en az birini (ambulans, polis, itfaiye gibi) bilir.

Faktör 7 (3 madde): 40, 41 ve 49. Maddelerden oluşmuş ve maddelerin içerikleri gereği *Kendini ve Eşyalarını Koruma* adını almıştır.

Tehlikeli durumlarda ortamdaki uzaklaşır.

Kendine ait eşyaları tanır ve sahiplenir.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen faktörlerin özdeğerleri (eigenvalue), açıkladıkları varyans ve toplam varyans değerleri tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Son olarak her bir alt faktöre giren sorularla, onların bu faktördeki faktör yükleri belirlenmiştir. Yukarıda tanımlanmış olan 7 faktörün ayrı ayrı yüzde kaçını açıkladığını gösteren öz varyans detayları açıklanmıştır. Faktör yükleri, 30'dan yüksek olan maddeler içerik analizine tabi tutularak her bir faktöre bir ad verilmiş ve testin alt

ölçekleri belirlenmiştir. Faktörlerin kendi içinde güvenilirliğini hesaplamak için Cronbach α çalıştırıldı. Bazı faktördeki Cronbach alfa değerlerinden bazı değerler düşük çıkmıştır (.80den) düşük olan değerler, faktörlerin altındaki soru sayılarının az olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ölçeğin güvenilirlik ve geçerliğinin belirlenmesinden sonra, madde analiz işlemlerine geçilmiştir. Madde analizi işlemlerinde madde güvenilirlik ve geçerlik (ayırt edicilik) indekslerinin hesaplanması yapılmıştır. Madde güvenilirlik katsayıları, madde toplam (item total) korelasyonlarının bulunması ile gerçekleştirilmiştir. Madde ayırt edicilik değerlerinin bulunması için örneklem grubunun %27'si hesaplanmış, daha sonra test toplam puanları en yüksek puandan en düşük puana doğru sıralanmış ve en yüksek puan alan %27'lik grubun aritmetik ortalaması ile en düşük puan almış olan %27'lik grubun o maddeden aldığı aritmetik ortalamalar arasında ilişkisiz grup "t" testi yapılmıştır. 7. ve 39. maddeler haricinde diğer bütün maddelerin madde toplam korelasyonları .3'ün üstünde çıkmıştır. Madde 7 ve 39'un .3'ün altında olmasına rağmen faktör analizi sonucunda bu maddelerin ilgili faktörleri yüksek oranda ilişkili olduğu görülmüştür. Bu iki madde buldukları faktörler için önem teşkil ettikleri için çıkartılmamıştır. Ayrıca bütün soruların ayırt edicilik indeksleri anlamlı ve yüksek oranda farklı çıkmıştır. Genel olarak görüldüğü üzere maddeler güvenilir ve geçerlidir.

Bu araştırmada, 5 yaş çocuklar için KYDÖ ve kişisel bilgi formundaki değişkenler arasında yapılan istatistik analizler ve bu analizleri destekleyen ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Kendini yönetme davranışı (KYD) ile ilgili yapılan araştırmalara çok fazla rastlanmaması sonucu, alt boyutları KYD ile örtüşen (özbakım, sosyal duygusal uyum, uyumsal beceriler gibi) benzer araştırmalarla desteklenmiştir. Araştırmada yapılan KYDÖ'nin kişisel bilgi formundaki değişkenler arasında yapılan analizlerden çocuğun cinsiyetine göre farklılık yaratıp yaratmadığına bakılmış ve sonuç olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu durumda kız çocukların kendini yönetme davranışı ölçeğine verilen cevaplarda erkek çocuklarına göre kendini yöneten davranışları gerçekleştirmede daha başarılı olduğu görülmektedir. Güleş'in (2004) araştırmasında okul öncesi eğitimin çocuklarda kendini yönetme davranışına etkisi incelenmiş, bu araştırma örneklemini 7 yaş çocukları oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitim alan ilkökul öğrencilerinin almayanlara göre kendini yönetme davranışlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmada erkek öğrencilerin

kendini yönetme davranışı puanlarının kız öğrencilerin aldığı puan ortalamasından daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeni, çalışma grubu 7 yaş ilkököl çocuklarından oluştuğu için olabileceği düşünülebilir. Bu araştırma kapsamındaki ölçeğin maddeleri 7 yaş grubu çocuklara uygun olması, maddelerin içeriği düşünülecek olursa erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha kolaylıkla bu davranışları gerçekleştirdiği düşünülebilir.

Benzer bir araştırmada, alt boyut incelendiğinde kendini yönetme davranışı ile paralel boyutları içeren bir araştırmada, cinsiyetin uyumsal davranışlar üzerindeki etkisine bakıldığında cinsiyetin uyumsal davranış üzerinde etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır (Alp, 2008).

Alisinanoğlu'nun (2003), yaptığı benzer bir araştırmada çocukların denetim odağı ile anne tutumlarını incelenmiş. Bu araştırmada birey yapmak istediği davranış için yeterli gücü kendinde görmesi ya da başka bir kişinin iznine veya gücüne ihtiyaç duyduğu konusu incelenmiş ve erkek öğrencilerinin kızlara göre daha dıştan denetimli oldukları saptanmıştır. Yapılan araştırma kendini yönetme davranışı ve cinsiyet analizlerini destekler niteliktedir. Kendini yönetme davranışını, kızların erkeklere oranla daha sık gösterdiği sonucuyla kıyaslırsak erkeklerin dıştan denetimli olması kendini yönetme davranışını daha az gösterebilir diyebiliriz.

Kendini yönetme davranışı ölçeği ve çocuk sayısı arasındaki farklılığa bakıldığında, anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermiştir. Bu sonuca göre, ailedeki çocuk sayısının kendini yönetme davranışını gerçekleştirip gerçekleştirmemesinde herhangi bir etkisi olmadığını söyleyebiliriz. Falbo ve Polit'in 1986 yılındaki Meta-analizi sonuçları tek ve kardeşli çocuğun uyum, sosyalleşme ve kişilik özellikleri açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuştur. Bunun yanı sıra sosyalleşme açısından tek ve ilk çocuğun daha avantajlı olduğunu gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (Dunn 1993, Steelman 1985). Tortumluoğlu, Okanlı ve Erci (2003), yaptığı çalışmada öz bakım gücünün ailedeki çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir. Yapılan diğer bir araştırmada, çocukların kardeş sayısına göre öz bakım puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Kardeş sayısı arttıkça çocuğa ayrılan zamanın sınırlanabileceği ya da çocuğun kardeşleri taklit etme özelliği nedeniyle öz bakımlarının etkilenebileceği düşünülmüştür

ancak bu yaş grubunda kardeş sayısının etkili olmadığı görülmüştür (Yavuz ve Çimen, 2007).

KYDÖ ve ailedeki çocuk sıralamasında kaçınıcı çocuk olduğunun anlamlı bir farklılık yaratmadığı ortaya çıkmıştır. Ailede ilk çocuk olan bir birey kardeşi ya da kardeşleri dünyaya geldiğinde annenin ilgilenmesi gereken kişi sayısının arttığı düşünülürse, kendi başına bağımsız hareket etme davranışını gösterebilir diyebiliriz. Bunun tam tersi şekilde, ailelerin ilk çocuk üzerinde kardeşler dünyaya gelmeden önce ilgi odağı olma ve aşırı koruyucu yaklaşımlar nedeniyle çocuğun yapması gereken kendini yönetme davranışlarını aile çocuk yerine karşılıyor olabilir bu nedenle de ilk çocuk kendini yönetme davranışını gösteremiyor olabilir.

Çocuğun bakımında anneye yardımcı birinin olup olmaması durumuna göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu durumda, çocuğun bakımı ile ilgilenen başka birinin olması ile kendini yönetme davranışı arasında anlamlı bir fark vardır. Çocuğun bakımı ile anne haricinde ilgilenen başka birinin varlığı çocuğun kendini yönetme davranışını, anne haricinde bakıcısı olmayan çocuğa göre daha düşük düzeyde göstermektedir. Çocuğun bakımı ile yalnızca annenin ilgilenmesi çocuğun kendini yönetme davranışını kazanmasında daha etkili diyebiliriz. Bakıcısı olan çocuklar, kazanmaları gereken davranışları bakıcılarının fazlasıyla müdahale etmesi, bakıcıların üstlendikleri sorumluluk nedeniyle çocukların bağımsız davranışları göstermesine izin verilmediği, çocuğun kendini yönetme davranışlarını göstermeye fırsat vermedikleri, çocuk yerine kendilerinin bu davranışları yaptığı düşünülebilir. Karaaslan (2010) yaptığı erken eğitim programının etkililiğini araştırmış ve çocukların okulöncesi dönemde günlük rutin etkinlikler sırasında özellikle birincil bakıcıları ya da anneleriyle olan etkileşim tarzının onların sosyal-duygusal, bilişsel ve iletişim becerileri üzerinde etkili olduğuna ilişkin kanıt ortaya koymuştur. Bunun sonucunda toplumumuzda geniş aile kavramına değinecek olursak çocuk büyük anne büyük baba, hala teyze, amca, dayı gibi akrabalarla veya çalışan annelerin daha çok başvurduğu bakıcı yardımı alması sonucunda kendini yönetme davranışını gösterme düzeyi düşmektedir sonucu çıkarılabilir. Çünkü akrabalar veya bakıcı çocuğun istek ve ihtiyaçlarını mutlaka kendileri tarafından giderilmesi gerektiği düşüncesine girerek çocuğun bağımsız hareket etmesini engelleyebilir.

Bir diğerk değişken olan, aile içinde yaşayan akraba değişkenine göre anlamlı bir farklılık yarattığı göstermiştir. Bu sonuca göre, anne, baba, ocuk(lar) haricinde evin içinde akrabası ile birlikte yaşayan çocukların kendi kendini yönetme davranışını, yalnız anne babası varsa kardeşi ile birlikte yaşayan çocuğa göre daha düşük düzeyde gösterdiğini söyleyebiliriz. Cain ve Hoffert (1989) araştırmasında, anne baba dışında evde başka bir yetişkinin yaşaması durumunda anne babanın çocuklarından bekledikleri öz bakım becerilerinin düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ailede akrabası olmayan çekirdek ailede yaşayan çocukların kendini yönetme davranışını göstermede daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır. Annenin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermiştir. Aile içinde yaşayan akraba değişkenine göre farklılık yarattığı göstermiştir. Bu sonuca göre, anne, baba, ocuk(lar) haricinde evin içinde akrabası ile birlikte yaşayan çocukların kendini yönetme davranışını, yalnız anne babası varsa kardeşi ile birlikte yaşayan çocuğa göre daha düşük düzeyde gösterdiğini söyleyebiliriz. Ailede akrabası olmayan çekirdek ailede yaşayan çocukların kendini yönetme davranışını göstermede daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır.

Kendini yönetme davranışının annenin eğitim düzeyine göre farklılık yaratmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırma yapılırken bu demografik bilgi eklenirken annenin eğitim düzeyi arttıķa çocuğun kendini yönetme davranışını kazanmasını bekleyebilir diye düşünülmüştür ancak araştırma sonuçları annenin eğitim düzeyinin anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermiştir. Bu araştırmada annelerin eğitim durumlarının çocuklarını yaşlarına uygun kendini yönetme davranışını kazanmada tek başına yeterli olmadığı çalışıp çalışmama durumunda etkili olabileceği düşünülebilir. Buna paralel olarak Cain ve Hoffert (1989) araştırmasında, annenin eğitim düzeyinin çocuktan beklediği öz bakım becerileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Diğer bir araştırmada Yavuz ve imen (2007), Serebral Palsili ocukların öz bakım becerilerini gerçekleştirme düzeyleri ve etkileyen etmenleri incelemiş, annelerin eğitim durumlarına göre öz bakım puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Kendini yönetme davranışının babanın eğitim düzeyine göre farklılık yarattığı görülmektedir. Bu durumda, babanın eğitim düzeyi arttıķa çocuğun kendini yönetme davranışını gösterme düzeyinin de arttığını söyleyebiliriz.

Annenin çalışıyor olması kendini yönetme davranışı üzerindeki etkisi incelendiğinde anlamlı bir farklılık yaratmadığını söyleyebiliriz. İstatistiksel sonuca baktığımızda, çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarında kendini yönetme davranışını gösterme ile ilgili anlamlı bir etkisi yoktur. Ancak ortalamalara bakıldığında çalışan annelerin çocuklarının kendini yönetme davranışını daha yüksek seviyede gösterdiğini görmekle birlikte bu sonucu genelleyemeyiz. Sonuç olarak yapılan bu çalışmada çalışan annelerin çalışmayan annelerin çocuklarına bakarak kendini yönetme davranışını daha az düzeyde gösterdiğini söyleyebiliriz. Araştırma yapılırken annenin çalışıyor olması çocukların başka bir kişinin çocuğa bakıyor olabileceği düşünülmüş bunun sonucunda ise çocuk kendi başına kaldığı durumlarda yanında anne yokken kendi başının çaresine bakacağı düşünülerek kendini yönetme davranışlarını gerçekleştirebileceği düşünülmüş ancak istatistiksel sonuçlar bunun tam tersini göstermektedir. Bunun sonucunda çalışmayan annelerin çocuklarını daha serbest bıraktığı, çalışan annelerin çocukları ile daha az zaman geçirdikleri için onların ihtiyaçlarını karşılama konusunda daha çok çaba gösterdikleri düşünülebilir. Yapılan çalışmada Demiriz ve Dinçer (2000), okul öncesi dönem çocukların öz bakım becerilerinin annelerinin çalışıp çalışmama durumuna göre incelemiş ve çalışan annelerin çocuklarının öz bakım becerilerinde çalışmayan annelerin çocuklarına göre daha üst düzeyde çıkmıştır. Şentürk (2007), yaptığı çalışmada çalışan annelerin çocuklarının ev hanımı annelerin çocuklarına göre sosyal-duygusal uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu göstermektedir. Arabacı ve Aksoy'un (2005) yaptığı çalışmada, annelerin çalışma durumu ile çocukların okul öncesi eğitim almaları üzerindeki etkisi incelenmiş ve anlamlı bir farklılık bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

Annenin yaşının kendini yönetme davranışı üzerindeki etkisi incelendiğinde, anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre annenin yaşının çocuğun kendini yönetme davranışı üzerinde bir etkisi olmadığı söylenebilir. Araştırma yapılırken annelerin yaşı arttıkça çocukların kendini yönetme davranışlarını gösterme düzeyinin de artması beklenmiştir ancak istatistik sonuçları hiçbir etkisi olmadığını ortaya koymuştur. Yavuz ve Çimen (2007), yaptığı çalışmada engelli çocukların annelerinin yaşı ile çocukların öz bakım becerilerini gerçekleştirme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermektedir.

Annelerin algıladığı ekonomik duruma göre farklılık göstermiştir. Ekonomik durumu üst düzey olan ailelerin çocukları kendini yönetme davranışlarını ekonomik durumu alt

düzeyde olan ailelerin çocuklarından daha sıklıkla göstermektedirler. Buna paralel olarak Cain ve Hoffert (1989), ailenin gelir düzeyinin çocuktan bekledikleri öz bakım becerileri davranışlarından beklentileri ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Ailenin ekonomik düzeyi arttıkça çocuklardan beklenen öz bakım becerilerini gösterme düzeyinin de arttığı söylenebilir.

5.2.Öneriler

Bu araştırma sonunda uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik bazı önerilerde bulunulabilir.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Okul öncesi öğrencilerine program kitabı içinde yer alan amaç ve kazanımlara ek olarak kendini yönetme davranışlarını daha detaylı bir şekilde incelemek üzere, okul öncesi öğretmenlerinin bu ölçeği okul psikolojik danışman ve rehber öğretmen eşliğinde sınıflarında kullanmaları önerilebilir.
2. Annelerin çocuklarını daha yakından tanıma ve kendini yönetme davranışlarını geliştirmede yardımcı olabilir.
3. Kendini yönetme davranışı akademik açıdan önemi düşünüldüğünde Milli Eğitim Bakanlığı ve erken çocukluk gelişimi konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarının bu becerilerinin desteklenmesi konusunda programlarında değişiklik yapması önerilebilir.

5.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Kendini yönetme davranışı ölçeği farklı örneklem grubuna uygulanabilir (Türkiye’de farklı bölgelere uygulayarak bölgeler arası kendini yönetme davranışlıları düzeyine bakılabilir).
2. Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği çocukların öğretmenler tarafından değerlendirildiği bir ölçek olarak da geliştirilebilir.
3. Araştırma bulgularının genellenebilirliğini arttırmak amacıyla; Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği özel gereksinimli çocuklar için geliştirilebilir.

4. Okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitime devam eden çocukların anneleri ile bire bir görüşme yapılarak (nitel yöntem kullanarak) başka bir ölçme aracı geliştirilebilir.
5. Annenin kendini yönetme davranışı ile çocuğun kendini yönetme davranışı arasındaki ilişkiye bakılabilir.
6. Kendini yönetme davranışlarının, çocukların kazanması beklenen başka beceriler üzerindeki etkilerini araştırmaya hizmet edecek araştırmalar planlanabilir.
7. Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği okul öncesi dönem küçük ve büyük yaş gruplarını da (4-6 yaş aralığını) içine alacak şekilde geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Agran, M., Blanchard, C., Wehmeyer, M., & Hughes, C. (2001). Teaching students to self-regulate their behavior: The differential effects of student vs. teacher-delivered reinforcement. *Research in Developmental Disabilities, 22*, 319-332.
- Agran, M., King-Sears, M. E., Wehmeyer, M. L., & Copeland, S. R. (2003). *Teachers'guide to inclusive practices: student-directed learning*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Alisinaoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 1*(1), 97-106.
- Alp, H. (2008). *Sosyal Uyum Bozukluğu Gösteren Çocukların Uyumsal Davranışlarına Kaynaştırılmış Ders Dışı Hareket ve Oyun Etkinliklerinin Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Arabacı, N., ve Aksoy, B. (2005). Okul öncesi eğitime katılım programının annelerin bilgi düzeylerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29*, 18-26.
- Aral, N., Baran, G., Bulut Ş. ve Çimen S. (2000). *Drama*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Aral, N., Bulut, Ş., Baran, G. ve Çimen, S. (2001) *Çocuk Gelişimi* (2.Basım), İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Axelrod, M. I., Zhe, E. J., Haugen, K. A., & Klein, J. A. (2009). Self-Management Of On-Task Homework Behavior: A Promising Strategy For Adolescents With Attention And Behavior Problems. *School Psychology Review, 38*, 325-333.
- Beirne, S.M.; Patton, J.R. & Kim, S.H. (2006). *Mental retardation: An introduction to intellectual disabilities*. 17. Baskı. Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall
- Bozkurt, F. (2009). *Zihinsel yetersiz tanısı alan çocukların tanılama süreçlerinin betimlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Browder, D. M. & Shapiro, E. S. (1985) .Applications of Self-Management to Individuals with Severe Handicaps: A Review. *Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps*, 10, 200-208
- Brown, F. & Cohen, S. (1996). Self-determination and young children. *Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps*, 21, 22-30
- Budak, S. (2006). *English Turkish Dictionary of Psychology İngilizce Türkçe Psikoloji Sözlüğü*. <http://www.termbank.net/psychology/5335.html>
24 Ağustos.
- Cain, V. S., & Hofferth, S. L. (1989). Parental Choice Of Self Care For School Age Children. *Journal of Marriage and the Family*, 51, 65-77.
- Cevher, F. N. ve Buluş, M. (2006). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Akademik Benlik Saygısı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 28-39
- Çağdaş, A. ve Z.Seçer.(2002). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Çeçen, R. (2008). Öğrencilerinin Cinsiyetlerine ve Ana Baba Tutum Algılarına Göre Yalnızlık Ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431
- Çorapçı, F., Aksan, N., Yalçın A. ve Yağmurlu, B. (2010). Okul Öncesi Dönemde Duygusal Davranışsal ve Sosyal Uyum Taraması: Sosyal Yetkinlik Ve Davranış Değerlendirme Ölçeği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(2), 3-14
- Çubukçu, Z. (2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler 4. *Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, Ya-Pa, 37, 155-174.
- Damar, M. (2009). Sosyal Duygusal Değerlendirme Aracının Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerde Uygulanması. *Milli Eğitim*, 182, 96-105
- Demiriz, S. ve Dinçer, Ç. (2000). Okulöncesi Dönem Çocuklarının Öz Bakım Becerilerinin Annelerinin Çalışıp Çalışmama Durumlarına Göre İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 58-65.

- Demiriz, S. ve Dinçer, Ç. (Mart, Nisan, Mayıs 2001). 5-6 Yaş Çocuklarının Öz Bakım Becerilerinin Cinsiyet ve Okulöncesi Eğitim Alma Durumlarına Göre İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 150
- Dickerson, E. A. & Creedon, C. F. (1981). Self-Selection Of Standards By Children: The Relative Effectiveness Of Pupil-Selected and Teacher-Selected Standards Of Performance. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 14(4), 425–433.
- Gallahue, D. (1982). *Understanding Motor Development in Children*. New York: John Wiley and Son
- Gökçek, B.S. (2007). *5-6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Karakter Eğitimi Programının Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Göksu, İ. ve Çevik, T.(2004). *Özel Eğitime Giriş*. Adana.
- Güleş, F. (2004). *Okulöncesi Eğitimin Çocuklar da Kendi Kendini Yönetme Davranışına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kandır, A. ve Alpan, Y. (2008). Sosyal Duygusal Değerlendirme Aracının (ITSA) Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerde Uygulanması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1):41-61
- Karasar. N.(2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (10.Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Kotil, Ç. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan 5 yaş çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine annenin ebeveyn öz yeterlik algısı ile okul beklentilerine uyum düzeyinin etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Laragy, C. (2004). Self-determination within australian school transition programmes for students with a disability. *School of Social Work and Social Policy*, La Trobe University, Bundoora, Victoria. 19(5), 520-530.
- Lee, S. H., Simpson, R. L. & Shogren, K. A. (2007). Effects and implications of self management for students with autism: a meta-analysis. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 22,2-13

- Luckasson, R.; Borthwick-Duffy, S.; Buntinx, W. H.; Coulter, D. L.; Craig, E. M.; Reeve, A.; Schalock, R. L.; Snell, M.E.; Spitalnik, D. M.; Spreat, S., & Tasse, M. J. (2002) *AAMR. Mental Retardation: Definition, Classification and Systems of Supports*. (10.Baskı). Washington: American Association on Mental Retardation.
- Marks, S. U. (2008). Self determination for students with intellectual disabilities and why I want educators to know what it means. *The Phi Delta Kappan*, 90, 55-58.
- Martin, E. J., Woods, L. L., Sylvester, L. & Gardner E. J. (2005). A challenge to self-determination: disagreement between the vocational choices made by individuals with severe disabilities and their caregivers. *The Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps*, 30(3), 147-153
- Martin, J. E. & L. H. Marshall. (1995). ChoiceMaker: A Comprehensive Self-Determination Transition Program, *Intervention in School and Clinic*, 30, 147-156
- Martin, J. E., Mithaug, D. E., Cox, P., Peterson, L. Y., Van Dycke, J. L, & Cash, M. E. (2003). Increasing self-determination: Teaching students to plan, work, evaluate, and adjust. *Exceptional Children*, 69, 431-447.
- McLaughlin, T. F. (1984). A comparison of self-recording and self-recording plus consequences for on-task and assignment completion. *Contemporary Educational Psychology*, 9, 185-192.
- Neistadt, M. & Marques K. (1984). An independent living skills training program. *The American Journal of Occupational Therapy*, 38(10).
- Nota, L., Ferrari, L., Soresi, S., & Wehmeyer, M. L. (2007). Selfdetermination, social abilities, and the quality of life of people with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 51, 850-865.
- Oktay, A. (2004). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. (5.Baskı). (s.109-190). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Oktay, A. ve Unutkan, P. Ö. (2005). *Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri*. Oktay,A. ve Unutkan P.Ö.(edt.), Okul Öncesi Eğitimde Denetim Rehber Kitabı. (s.4-9).Pegem Yayınları: İstanbul

- Oktaý, A. ve Unutkan, P.,Ö. (2006). *48-60 Aylık Çocukların Gelişim Özellikleri. Ne Yapıyorum? Neden Yapıyorum? Nasıl Yapıyorum?* (s.51-53)Ya-Pa yayınları: İstanbul.
- Özbey, S. (2010). Okul Öncesi Çocuklarda Uyum ve Davranış Problemleriyle Başa Çıkmada Ailenin Rolü. *Aile ve Toplum*, 6(21), 9-18
- Özkan Yücesoy, S. ve Sönmez, M. (2011). Yetersizliği Olan Bireylerle Yapılmış ve Kendini Yönetme Stratejilerinin Kullanıldığı Tek Denekli Araştırmaların İncelenmesi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 795-821.
- Partin, T., Robertson, R., Maggin, D., Oliver, R., & Wehby, J. (2010). Using Teacher Praise And Opportunities To Respond To Promote Appropriate Student Behavior. *Preventing School Failure*, 54, 172-178.
- Pelco, L. E., & Reed-Victor, E. (2007). Self-Regulation And Learning-Related Social Skills: Intervention Ideas For Elementary School Students. *Preventing School Failure*, 51(3), 36-42.
- Powers, L. (2005). Self-Determination By Individuals With Severe Disabilities: Limitations Or Excuses? *Research ve Practice for Persons with Severe Disabilities*, 30 (3) 168-172.
- Sarı, O. (2003). *6-9 Yaş Zihin Engelli Çocukların Annelerine Öz-Bakım ve Bazı Temel Becerileri Kazandırmak İçin Bir Eğitim*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Selçuk, Z. (1996). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Pagem Yayınları.
- Senemoğlu, N. (1994). Okulöncesi Eğitim Programı Hangi Yeterlikleri Kazandırmalıdır? *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*,(1) 21-30.
- Shogren, K. A. & Turnbull, A. P. (2006). Promoting Self-Determination İn Young Children With Disabilities: The Critical Role Of Families. *Infants and Young Children*, 19(4), 338-352.
- Tortumluoğlu, G., Okanlı, A. ve Erci, B. (2003). Gebelerin Aile Ortamını Algılamaları İle Öz Bakım Gücü Arasındaki İlişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6(1), 24-36.

- Trainor, A. (2005). Self-Determination Perceptions And Behaviors Of Diverse Students With LD During The Transition Planning Process. *Journal of Learning Disabilities*, 38, 233-249.
- Trammel, D. L., Schloss, P. J. & Alper, S. (1994). Using Self-Recording, Evaluation And Graphing To Increase Completion Of Homework Assignments. *Journal of Learning Disabilities*, 27, 75-81.
- Unutkan, P. Ö. (1998). *5-6 Yaş Grubu Aile Katılımlı Sosyalleşme Programı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Wehmeyer M. L. & Schalock R. L. (2001) Self-Determination And Quality Of Life: Implications For Special Education Services And Supports. *Focus on Exceptional Children* , 33, 1-16
- Wehmeyer, M. L. & Bolding, N. (2001). Enhanced Self-Determination Of Adults With Intellectual Disability As An Outcome Of Moving To Community Based Work Or Living Environments. *Journal of Intellectual Disability Research*, 45,371-383.
- Wehmeyer, M. L. (1999). A Functional Model Of Self-Determination: Describing Development And Implementing Instruction. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 14, 53-61.
- Wehmeyer, M. L. (2004). Self-Determination And The Empowerment Of People With Disabilities. *American Rehabilitation*,28(1), 22-29.
- Wehmeyer, M. L., Agran, M. & Hughes, C. (2000). A national survey of teachers, promotion of self-determination and student-directed learning. *Journal of Special Education*, 34, 58-68.
- Wehmeyer, M. L., Baker, D. J., Blumberg, R. & Harrison, R. (2004). Self-determination and student involvement in functional assessment: Innovative practices. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 6(1), 29-35.
- Wehmeyer, M. L., Sands, D. J., Doll, B. & Palmer, S. (1997). The development of self-determination and implications for educational interventions with students with disabilities. *International Journal of Disability, Development, and Education*, 44, 305-328.

- Wehmeyer, M. L. & Bolding, N. (1999). Self-determination across living and working environments: A matched-sample study of adults with mental retardation. *Mental Retardation*, 37, 353-363.
- Yavuz, B. ve Çimen. S. (2007). Serebral palsili çocukların öz bakım becerilerini gerçekleştirme düzeyleri ve etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11 (1), 17-26
- Yücesoy, Ö. Ş. (2007). Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Yönelik Hazırlanan Kendini Yönetme Stratejileri Öğretim Paketinin Etkililiği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. (3.Basım) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zembat, R. (1999). *Marmara Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmen El Kitabı, Rehber Kitaplar Dizisi*.(s.49-51).İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Zembat, R. (2005). Okul öncesi eğitimde nitelik. *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular*. Oktay, A. (Ed) (s.25-45). İstanbul: Morpa Yayınları
- Zembat, R. (2007). Okul Öncesinde Ailenin Yeri ve Önemi Özel Okullar Derneği, *Antalya Sempozyumları-VI*. (s. 109). Antalya.
- Zimmerman, B. J. (1989). A social cognitive view of self-regulated academic learning. *Journal of Educational Psychology*, 81, 329-339.

EKLER

Ek 1: Adana Valiliği İzin Belgesi

Ek 2: Osmaniye Valiliği İzin Belgesi

Ek 3: Kişisel Bilgi Formu

Sayın Anne;

Aşağıda bulunan sorular, "5 Yaş Çocukların Kendini Yönetme Davranışı Ölçeğinin Geliştirilmesi" adlı bilimsel çalışmada bilgi almak amacıyla sorulmuştur. Araştırmada geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşılabilmesi için her soruda yer alan seçeneklerden sizin durumunuza uyan seçeneğe X atılarak ve noktalarla boşluk bırakılan yerleri doldurarak cevaplandırılması gerekmektedir. Ayrıca elinizde bulunan anketi (size ulaştığı gün dahil olmak üzere) en geç 5 gün içerisinde sınıf öğretmenine ulaştırmanız önemle rica olunur. LÜTFEN ANKETTE YER ALAN TÜM SORULARI SİZ CEVAPLAYINIZ. SORU ATLAMAYINIZ, BOŞ BIRAKMAYINIZ. Araştırmaya sağlayacağınız samimi katkıdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Gülcan Gül BALÇIK

Marmara Üniversitesi

Okul Öncesi Eğitimi

Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Çocuğunuzun doğum tarihi : ...\....\ ..
2. Çocuğunuzun cinsiyeti () Kız () Erkek
3. Kaç çocuğunuz var ? (Lütfen yazınız)

4. Çocuğunuz ailedaki kaçıncı çocuk ?(Lütfen yazınız)
5. Sizden başka çocuğunuzun bakımı ile ilgilenen başka biri var mı?
() Evet () Hayır
6. Yanıtınız evet ise çocukla ilgilenen aşağıdakilerden hangisi?
() Büyükanne () Büyükbaba () Bakıcı Diğer(Lütfen yazınız)
7. Ailenizde siz, eşiniz ve çocuklarınız dışında sizinle yaşayan kişiler ya da akrabalar var mı?
() Evet () Hayır
8. Eğitim durumunuz nedir?
() İlkokul () Ortaokul () Lise () Önlisans\Lisans () Lisans üstü
9. Eşinizin eğitim durumu nedir?
() İlkokul () Ortaokul () Lise () Önlisans\Lisans () Lisans üstü
10. Çalışıyor musunuz? () Evet () Hayır
11. Yaşınız
12. Ailenizin ekonomik düzeyi aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?

() Alt düzey () Orta düzey () Üst düzey

Ek 4: Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği 53 Maddelik Uygulaması

KENDİNİ YÖNETME DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ

1. Çok sert olmayan yiyecekleri bıçakla keser
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
2. Kendi kendine kaşık kullanarak dökmeden yemek yer
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
3. Yemekte ağzının kirlendiğini fark eder ve peçeteyle siler
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
4. Gerektiğinde yemeğini (et, püre gibi) kendi tabağına dökmeden koyar
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
5. Sağlığı olumsuz etkileyen yiyecek ve içecekleri yemekten, içmekten kaçınır (kola, cips gibi)
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
6. Öğün zamanlarına ve süresinde yemeye özen gösterir
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
7. Ellerini (sabun kullanarak) yardım almadan yıkar
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
8. Elleri kirlendiğinde temizlemesi gerektiğini bilir
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman

9. Yüzünü (sabun kullanarak) yardım almadan yıkar
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
10. El ve yüzünü yıkadıktan sonra yardım almadan kurular
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
11. Yüzü kirlendiğinde temizlemesi gerektiğini bilir
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
12. Tırnakları uzadığında veya kirlendiğinde yetişkini uyarır
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
13. Yiyecek ve içeceklerin temizliğine dikkat eder. Örneğin; dışarıdan alınan meyvenin yıkanmadan yenmeyeceğini bilir.
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
14. Beslenme için gerekli araç gereçleri temizlik kurallarına uygun kullanır (kirli bir kaşıkla yemek istemez gibi)
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
15. Temizlik ile ilgili malzemeleri (sabun, diş macunu gibi) gerektiği miktarda kullanır
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
16. Çevresindeki eşyaları özenli kullanır (televizyon, koltuk, masa gibi)
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
17. İçinde bulunduğu çevreyi temiz tutar
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
18. Giysilerini (pantolon, etek, tişört gibi) yardımsız giyer

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

19. Uygun olan giysilerini (okuldan gelince, okula giderken, misafirlığe giderken gibi) seçer

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

20. İç çamaşırını kirlendiğinde değiştirmesi gerektiğini bilir

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

21. Zamana ve hava şartına göre hangi elbiseyi giyeceğine bilir

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

22. Giysilerini katlayarak yerlerine kaldırmaya çalışır (dolap, çekmece gibi)

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

23. Yatma zamanı geldiğinde uygun olan giyeceğini (pijama, gecelik gibi) seçer ve giyer

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

24. Yatmadan önce (iyi geceler veya iyi uykular gibi) ve sabah uyanınca (günaydın gibi) ifadeleri kendiliğinden kullanır

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

25. Dinlenme ya da uyku sonrası yatağını toplar

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

26. Kendisine verilen görevleri bağımsız olarak özenle yapar

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

27. Ev işlerine yardım eder (toz almak, masa hazırlamak gibi)

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

28. Çevresindeki güzellikleri korumada sorumluluk (parktaki çiçekleri koparmamak gibi) alır

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

29. Çevre sorunlarıyla ilgili örnek davranışlar gösterir (yerdeki çöpleri çöp kovasına atmak gibi)

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

30. Çevresindeki güzellikleri korumak için yapılması gerekenleri açıklar

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

31. Kendiliğinden bir işe başlar
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
32. Başladığı işi bitirme çabası gösterir
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
33. Yetişkin denetiminin olmadığı durumlarda gerektiği gibi davranır
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
34. ”Hayır” demesi gereken durumlarda “hayır” diyebilir
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
35. Seçenek verildiğinde (hangi yemeği, hangi oyuncak, hangi filmi gibi) kendi isteğini/beğendiğini seçer
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
36. İhtiyacını uygun dille ifade eder
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
37. İstekleri red edildiğinde gerekçesini merak eder
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
38. Red edilme durumunda gerekçesini beğenmediğinde yetişkine kendi düşüncesini ifade eder
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
39. Yetişkin gözetiminde (bakkala, parka gitme gibi) kısa mesafelerde yetişkinden ayrılır
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
40. Başında bir yetişkin (anne,baba,öğretmen gibi) olmadığı durumlarda oluşan tehlikeli durumlardan yetişkini haberdar eder

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

41. Tehlikeli durumlarda ortamdan uzaklaşır

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

42. Acil durumlarda başvurabilecek telefon numaralardan en az birini
(ambulans,polis,itfaiye gibi) bilir

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

43. Oyun esnasında haksızlığa uğradığını düşündüğünde düşüncelerini uygun dille ifade eder

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

44. Gerekliğinde liderlik yapar

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

45. Gerekliğinde lideri izler

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

46. İzin verildiğinde arkadaşlarını eve davet eder

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

47. Gerekliğinde oyun arkadaşını/arkadaşlarını seçerek tercihini belli eder

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

48. Gideceği yere göre çantasına konulacaklarını belirler ve yerleştirir

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

49. Kendine ait eşyaları tanır ve sahiplenir

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

50. Kendine ait eşyaları özenli kullanır (oyuncakları gibi)

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

51. Sorulduğunda adresini söyler

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

52. Gerektiğinde telefonda uygun şekilde konuşur

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

53. Okuldan eve, evden okula ulaştırılması gereken şeylerde (not kağıdı, malzeme vb.) sorumluluk alır

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

ANKET BİTMİŞTİR
KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ

Ek 5: Güvenirlilik ve Geçerlik Analizinden Sonra Kalan 40 Soruluk Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği

KENDİNİ YÖNETME DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ

3. Yemekte ağzının kirlendiğini fark eder ve peçeteyle siler
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
5. Sağlığı olumsuz etkileyen yiyecek ve içecekleri yemekten, içmekten kaçınır (kola, cips gibi)
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
6. Öğün zamanlarında ve süresinde yemeye özen gösterir
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
7. Ellerini (sabun kullanarak) yardım almadan yıkar
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
8. Elleri kirlendiğinde temizlemesi gerektiğini bilir
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
9. Yüzünü (sabun kullanarak) yardım almadan yıkar
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
10. El ve yüzünü yıkadıktan sonra yardım almadan kurular
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
11. Yüzü kirlendiğinde temizlemesi gerektiğini bilir
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
12. Tırnakları uzadığında veya kirlendiğinde yetişkini uyarır
() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
13. Yiyecek ve içeceklerin temizliğine dikkat eder. Örneğin; dışardan alınan meyvenin yıkanmadan yenmeyeceğini bilir.

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

15. Temizlik ile ilgili malzemeleri (sabun, diş macunu gibi) gerektiği miktarda kullanır

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

16. Çevresindeki eşyaları özenli kullanır (televizyon, koltuk, masa gibi)

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

17. İçinde bulunduğu çevreyi temiz tutar

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

18. Giysilerini (pantolon,etek,tişört gibi) yardım almadan giyer

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

19. Uygun olan giysilerini (okuldan gelince, okula giderken, misafirlığe giderken gibi) seçer

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

21. Zamana ve hava şartına göre hangi elbiseyi giyeceğine bilir

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

22. Giysilerini katlayarak yerlerine kaldırmaya çalışır. (dolap,çekmece gibi)

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

23. Yatmaya zamanı geldiğinde uygun olan giyeceğini (pijama/gecelik gibi) seçer ve giyer

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

24. Yatmadan önce (iyi geceler veya iyi uykular gibi) ve sabah uyanınca (günaydın gibi) ifadeleri kendiliğinden kullanır

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

29. Çevre sorunlarıyla ilgili (yerdeki çöpleri çöp kovasına atmak gibi) örnek davranışlar gösterir

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

30. Çevresindeki güzellikleri korumak için yapılması gerekenleri açıklar

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

32. Başladığı işi bitirme çabası gösterir

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

33. Yetişkin denetiminin olmadığı durumlarda da gerektiği gibi davranır

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

34. "Hayır" demesi gereken durumlarda "hayır" diyebilir

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

35. Seçenek verildiğinde (hangi yemeği, hangi oyuncağı, hangi filmi gibi) kendi isteğini/beğendiğini seçer

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

36. İhtiyacını uygun dille ifade eder

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

37. İstekleri red edildiğinde gerekçesini merak eder

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

38. Red edilme durumunda gerekçesini beğenmediğinde yetişkine kendi düşüncesini ifade eder

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

39. Yetişkin gözetiminde (bakkala ,parka gitme gibi) kısa mesafelerde yetişkinden ayrılır

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

40. Başında bir yetişkin (anne,baba,öğretmen gibi) olmadığı durumlarda oluşan tehlikeli durumlardan yetişkini haberdar eder

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

41. Tehlikeli durumlarda ortamdan uzaklaşır

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

42. Acil durumlarda başvurabilecek telefon numaralardan en az birini (ambulans,polis,itfaiye gibi) bilir

() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman

43. Oyun esnasında haksızlığa uğradığını düşündüğünde düşüncelerini uygun dille ifade eder

() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman

44. Gerekğinde liderlik yapar

() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman

46. İzin verildiğinde arkadaşlarını eve davet eder

() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman

47. Gerekğinde oyun arkadaşını/arkadaşlarını seçerek tercihini belli eder

() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman

49. Kendine ait eşyaları tanır ve sahiplenir

() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman

50. Kendine ait eşyaları (oyuncakları gibi) özenli kullanır

() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman

51. Sorulduğunda adresini söyler

() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman

52. Gerekğinde telefonda uygun şekilde konuşur

() Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman

Ek 6: Sıralanmış Son Haliyle Kendini Yönetme Davranışı Ölçeği

KENDİNİ YÖNETME DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ

1. Yemekte ağzının kirlendiğini fark eder ve peçeteyle siler
 Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman
2. Sağlığı olumsuz etkileyen yiyecek ve içecekleri yemekten, içmekten kaçınır (kola, cips gibi)
 Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman
3. Öğün zamanlarında ve süresinde yemeye özen gösterir
 Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman
4. Ellerini (sabun kullanarak) yardım almadan yıkar
 Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman
5. Elleri kirlendiğinde temizlemesi gerektiğini bilir
 Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman
6. Yüzünü (sabun kullanarak) yardım almadan yıkar
 Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman
7. El ve yüzünü yıkadıktan sonra yardım almadan kurular
 Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman
8. Yüzü kirlendiğinde temizlemesi gerektiğini bilir
 Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman
9. Tırnakları uzadığında veya kirlendiğinde yetişkini uyarır
 Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman
10. Yiyecek ve içeceklerin temizliğine dikkat eder. Örneğin; dışardan alınan meyvenin yıkanmadan yenmeyeceğini bilir.
 Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

11. Temizlik ile ilgili malzemeleri (sabun, diş macunu gibi) gerektiği miktarda kullanır
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
12. Çevresindeki eşyaları özenli kullanır (televizyon, koltuk, masa gibi)
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
13. İçinde bulunduğu çevreyi temiz tutar
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
14. Giysilerini (pantolon, etek, tişört gibi) yardım almadan giyer
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
15. Uygun olan giysilerini (okuldan gelince, okula giderken, misafirlğe giderken gibi) seçer
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
16. Zamana ve hava şartına göre hangi elbiseyi giyeceğine bilir
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
17. Giysilerini katlayarak yerlerine kaldırmaya çalışır. (dolap, çekmece gibi)
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
18. Yatmaya zamanı geldiğinde uygun olan giyeceğini (pijama/gecelik gibi) seçer ve giyer
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
19. Yatmadan önce (iyi geceler veya iyi uykular gibi) ve sabah uyanınca (günaydın gibi) ifadeleri kendiliğinden kullanır
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
20. Çevre sorunlarıyla ilgili (yerdeki çöpleri çöp kovasına atmak gibi) örnek davranışlar gösterir
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman
21. Çevresindeki güzellikleri korumak için yapılması gerekenleri açıklar
 () Her zaman () Çoğu zaman () Ara sıra () Nadiren () Hiçbir zaman

22. Başladığı işi bitirme çabası gösterir

- Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

23. Yetişkin denetiminin olmadığı durumlarda da gerektiği gibi davranır

- Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

24. ”Hayır” demesi gereken durumlarda “hayır” diyebilir

- Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

25. Seçenek verildiğinde (hangi yemeği, hangi oyuncağı, hangi filmi gibi) kendi isteğini/beğendiğini seçer

- Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

26. İhtiyacını uygun dille ifade eder

- Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

27. İstekleri red edildiğinde gerekçesini merak eder

- Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

28. Red edilme durumunda gerekçesini beğenmediğinde yetişkine kendi düşüncesini ifade eder

- Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

29. Yetişkin gözetiminde (bakkala ,parka gitme gibi) kısa mesafelerde yetişkinden ayrılır

- Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

30. Başında bir yetişkin (anne,baba,öğretmen gibi) olmadığı durumlarda oluşan tehlikeli durumlardan yetişkini haberdar eder

- Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

31. Tehlikeli durumlarda ortamdan uzaklaşır

- Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

32. Acil durumlarda başvurabilecek telefon numaralardan en az birini (ambulans,polis,itfaiye gibi) bilir

- Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

33. Oyun esnasında haksızlığa uğradığını düşündüğünde düşüncelerini uygun dille ifade eder

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

34. Gerekliğinde liderlik yapar

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

35. İzin verildiğinde arkadaşlarını eve davet eder

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

36. Gerekliğinde oyun arkadaşını/arkadaşlarını seçerek tercihini belli eder

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

37. Kendine ait eşyaları tanır ve sahiplenir

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

38. Kendine ait eşyaları (oyuncakları gibi) özenli kullanır

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

39. Sorulduğunda adresini söyler

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

40. Gerekliğinde telefonda uygun şekilde konuşur

Her zaman Çoğu zaman Ara sıra Nadiren Hiçbir zaman

ANKET BİTMİŞTİR
KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ

Ek-7 Ölçekten Çıkarılan Maddeler

- 1.Çok sert olmayan yiyecekleri bıçakla keser
- 2.Kendi kendine kaşık kullanarak dökmeden yer
- 14.Beslenme için gerekli araç gereçleri temizlik kurallarına uygun kullanır (kirli bir kaşıқта yemek yemeyi istemez gibi)
- 20.İç çamaşırını kirlendiğinde değiştirilmesi gerektiğini bilir
- 25.Dinlenme ya da uyku sonrası yatağını toplar
- 26.Kendisine verilen görevi bağımsız olarak özenle yapar
- 27.Ev işlerine (toz almak, masa hazırlamak gibi) yardım eder
- 28.Çevresindeki güzellikleri korumada (parktaki çiçekleri koparmamak gibi) sorumluluk alır
- 31.Kendiliğinden işe başlar
- 45.Gerektiğinde lideri izler
- 48.Gideceği yere göre çantasına konulacaklarını belirler ve yerleştirir
- 53.Okuldan eve evden okula ulaştırılması gereken şeylerde (not kağıdı, malzeme gibi) sorumluluk alır